МІНСКАЯ ПРАЎДА

Газета заснавана 1 лістапада 1950г. | Аўторак, 30 жніўня 1994 года | № 91 (10791) | Цана 20 руб.

НОВЫЯ НАЗНАЧЭННІ – ЗНАЁМЫЯ АСОБЫ

Указамі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь праведзены новыя назначэнні ў Кабінеце Міністраў. Васіль Стражаў стаў міністрам адукацыі і навукі. У былым урадзе ён займаў пасаду намесніка міністра адукацыі. Пасаду міністра па надзвычайных сітуацыях і абароне насельніцтва ад вынікаў катастрофы на Чарнобыльскай атамнай станцыі заняў Іван Кенік. Ён і раней займаўся гэтымі праблемамі, але толькі ў рангу віцэ-прэм"ера. Уладзімір Заламай назначаны міністрам па справах Садружнасці Незалежных Дзяржаў. За ім таксама захавана былое кола абавязкаў з той розніцай, што раней яго пасада называлася “намеснік Старшыні Савета Міністраў — урадавы сакратар па справах СНД”.

■ Тэлеэфір

ТАМ ЖА, У ТОЙ ЖА ЧАС

На чарговую сустрэчу з грамадзянамі рэспублікі ў прамым тэлеэфіры Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка выйдзе, як стала вядома карэспандэнту Белінфарма, 31 жніўня.

Прамы эфір адбудзецца ў той жа час, што і ў першы раз, адразу пасля выпуску вячэрняй інфармацыйнай праграмы “Панарама”.

БЕЛІНФАРМ.

ФАКТЫ ПАДЗЕІ АРГУМЕНТЫ МЕРКАВАННІ

ВЫХАД З КРЫЗІСУ — СПРАВА ЎЛАДЫ І РОЗУМУ

Праграму выхаду рэспублікі з крызісу прадставіла навукова-вытворчая асацыяцыя «Эконінвест» на праведзеным у Мінску аўтарытэтным сходзе кіраўнікоў гаспадарчых і прадпрымальніцкіх саюзаў Беларусі. На канферэнцыі прысутнічалі таксама прадстаўнікі прафсаюзаў і палітычных партый, службовыя асобы з Адміністрацыі Прэзідэнта.

Старшыня асацыяцыі Яўген Доўтель, які прадстаўляе новую праграму, заявіў, што асноўны яе прынцып — міратворчы. Выпрацавана яна на аснове ведання эканамічных законаў і ўзаемадзеяння іх з аб"ектыўнымі псіхалагічнымі асаблівасцямі чалавечага ўспрымання, якое становіцца актыўным пры ўмове выгады ў перспектыве. Галоўнае — даць магчымасць людзям палепшыць сваё матэрыяльнае становішча. Стварэнне такога метаду і ёсць галоўная мэта праграмы.

Спецыялісты «Эконінвеста» прапануюць зрабіць галоўным матэрыяльным стымулам форму долевай уласнасці прадпрыемства яго работнікамі. Гэта стане адначасова матывацыяй прадукцыйнасці працы і выхаваннем матэрыяльнай адказнасці ў працоўных. Акрамя гэтага, прапануецца вызваліць прадпрыемства як эканамічную адзінку ад вялікай колькасці падаткаў, якія разбуральна дзейнічаюць на аднаўленчы механізм вытворчасці. У падаткаабкладанні, лічаць аўтары, галоўным неабходна пакінуць падатак, які рэгулюе рыначныя механізмы ў любой цывілізаванай краіне, — падатак на ўласнасць.

Канцэпцыя асацыяцыі «Эконінвест» існуе з 1989 года і прапаноўвалася на разгляд папярэднім уладам. Аднак да яе ажыццяўлення пакуль не даходзілі рукі. Яўген Доўтель упэўнены, што эканамічнымі аднаўленчымі працэсамі неабходна займацца незалежна ад працэсаў палітычных. Упэўнены ён і ў тым, што Беларусь можна вывесці з крызісу ў самы бліжэйшы час.

Падрабязнае абмеркаванне «Першачарговых мер па пераадоленню крызісных з"яў" /так называецца праграма/ плануецца на асамблеі дзелавых колаў Беларусі, якая адбудзецца ў пачатку верасня і ўключыць шэраг мерапрыемстваў, прысвечаных абмеркаванню і прапагандзе новай канцэпцыі на самых розных узроўнях бізнесу і ўлады. Як сказаў прэзідэнт Саюза прадпрымальнікаў Беларусі Уладзімір Карагін, які прысутнічаў на канферэнцыі, канцэпцыя «Эконінвеста» вартая ўкаранення, таму што з"яўляецца эканомікай разважнага сэнсу і праверана на вопыце ўжо сотні беларускіх прадпрыемстваў.

БЕЛІНФАРМ.

■ Жнівеньскія нарады настаўнікаў

ЭКАНОМІЯ НА ШКОЛЕ АДГУКНЕЦЦА БЕЗДУХОЎНАСЦЮ

У фае гарадскога Стаўбцоўскага Дома культуры экспанавалася выстава, на якой многія з прысутных настаўнікаў маглі бачыць работы сваіх выхаванцаў, а на сцэне выступілі юныя артысты мастацкай самадзейнасці. Дарэчы, за 4 гадзіны ўдзельнікі канферэнцыі глыбока прааналізавалі вынікі зробленага за мінулы год, вызначылі праблемы, якія неабходна вырашыць настаўніцтву ў новым навучальным годзе. Творчы, дзелавы і канкрэтны характар рабоце нарады надаў невялікі даклад загадчыка аддзела адукацыі райвыканкома І.І.Камароўскага. Работа лепшых школ знята на відэаплёнку і была паказана на канферэнцыі. Такая дэманстрацыя ніколькі не шкодзіла атмасферы ўзнёсласці і ўрачыстасці. Прыемна было назіраць, як удзельнікі канферэнцыі цёпла паціскалі руку тым, хто трапіў у відэакадр. А будзе такіх фільмаў яшчэ больш. Адзін з іх нарodзіцца ў Літвенскай школе. Адкуль такая ўпэўненасць? Яе дырэктар С.Цітовіч запрасіў настаўнікаў раёна на адкрыты Дзень школы, які мяркуецца правесці ў пачатку кастрычніка. Як адзначылі работнікі аддзела адукацыі, у гэтай навучальнай установе творчы педагагічны калектыў. Ды ці толькі тут. Свае майстэрства педагогі павышалі ў творчых клубах і лабараторыях, метадычных аб"яднаннях і ініцыятыўных групах, цэнтрах метадычных пошукаў, праблемных групах. У раёне стала традыцыяй праводзіць творчыя сустрэчы педагагічных калектываў, дзе настаўнікі маюць магчымасць найлепшым чынам паказаць сябе і сваіх выхаванцаў, дзе завязваецца моцнае педагагічнае сяброўства, супрацоўніцтва паміж калектывамі. У раёне актыўна праходзяць творчыя справаздачы школ. Педагагічны калектыў СШ № 3 райцэнтра трымаў справаздачу па праблемах дыферэнцыяцыі навучальна-выхаваўчага працэсу, калектыў СШ № 1 — па ўліку псіхолага-педагагічных асаблівасцей школьнікаў. Адраджэнне нацыянальных традыцый паказала Слабодская школа. Праведзены Дзень педагагічнага майстэрства ў дзіцячым садзе № 5 г.Стоўбцы. Запланавана арганізаваць творчыя справаздачы педагагічных і вучнёўскіх калектываў Ніўнянскай пачатковай школы, Рубяжэвіцкай сярэдняй – па выніках арганізацыі клубнай работы з дзецьмі, Шашкоўскай — па арганізацыі саюза “Школа—бацькі—грамадскасць”. Можна назваць і іншыя прыклады, калі настаўніцтва не абмяжоўваецца рамкамі толькі сваёй установы, а шчыра дзеліцца з калегамі сваімі здабыткамі. Тут робяць усё, каб кожная крупіначка вопыту не згубілася ў нашай шэрай паўсядзённасці. Сёння ад кожнага спецыяліста, у тым ліку і ад спецыяліста-педагога, патрабуецца не проста добрасумленнае выкананне службовых абавязкаў, а творчы падыход да даручанай справы. Карацей кажучы, грамадству патрэбен такі спецыяліст-педагог, які зможа навучыць сваіх выхаванцаў па-новаму думаць і дзейнічаць, здольны па-новаму арганізаваць працэс навучання і выхавання. У Стаўбцоўскім раёне ўмела працуюць з кадрамі. Ці ж не аб гэтым засведчыў і той факт, што з 35 выпускнікоў вучылішчаў і вышэйшых навучальных устаноў, якія прыехалі сюды пачынаць свой працоўны шлях, 31 — мясцовыя. На канферэнцыі маладым спецыялістам уручылі гваздзікі, сувеніры, павіншавалі з першым у іх жыцці новым навучальным годам. Верыцца, што яны свае сэрцы аддадуць дзецям.

Шмат цікавага можна расказаць і пра іншыя кірункі ў дзейнасці школ. Калектыў дзіцячага сада № 6 стане школай фізічнага выхавання, а дзіцячы сад № 4 — цэнтрам эстэтычнага выхавання дашкольнікаў. Аталезская СШ працуе над стварэннем школы этыкету, а Засульская СШ — над праблемай арганізацыі каларыйнага і амаль бясплатнага харчавання вучняў. Кнотаўшчынская базавая школа набыла багаты вопыт па працоўнаму навучанню. Тут вырашчана адкрыцць Дом рамёстваў. Над стварэннем аўтарскай праграмы арганізацыі пазакласнай і пазашкольнай работы працуюць педагогі Навасвержанскай СШ. Калі б дазваляла газетная плошча, з задавальненнем расказаў бы пра вечары-партрэты настаўнікаў, класаў, гумарыстычныя гасцёўні, клубы сямейных сустрэч, старшакласнікаў, работу музычных салонаў, клубы інтэлектуалаў і многае іншае, што надзейна прапісалася на Стаўбцоўшчыне.

На канферэнцыі засяроджвалася ўвага на паляпшэнні работы па стварэнню нацыянальнай школы, адраджэнню беларускай культуры, народных звычаяў і традыцый, абуджэнню цікавасці да гісторыі роднага краю. У многіх школах адкрыты этнаграфічныя пакоі, куткі роднай культуры, назапашаны багаты матэрыял па правядзенню фальклорных святаў. Цікава праходзяць тыдні і дэкады беларускай культуры, сустрэчы з мясцовымі паэтамі, літаратурныя гасцёўні, батлеечныя спектаклі. З такімі формамі работы можна пазнаёміцца ў Горкаўскай, Слабодскай, Старынскай, Рачавіцкай, Шашкоўскай, Засульскай школах. Сёлета ўпершыню ў раёне праведзена алімпіяда вучняў 4-х класаў па беларускай і рускай мовах, матэматыцы. Пераможцамі сталі вучні гарадскіх школ, Дзераўнянскай, Вішнявецкай, Старасвержанскай сельскіх.

А цяпер крыху аб тым, што прагучала з трывогай. Пакуль ніхто канкрэтна не можа сказаць, калі школы будуць забяспечаны палівам, калі паявяцца сродкі на абнаўленне матэрыяльна-тэхнічнай базы навучальных устаноў. Больш таго: настаўнікі са спазненнем атрымліваюць зарплату, а жывуць жа яны толькі на яе. Адным словам, эканомія на школе адгукнецца бездухоўнасцю новых пакаленняў. Яна ўжо ў многіх месцах ціхкае горам-бядою: выпускнікі не могуць уладкавацца на працу, стыпендыя студэнта, калі вам пашанцавала ім стаць, пераводзіць маладога чалавека ў ранг жабрака. Бацькавай зарплаты не хапае на тое, каб падрыхтаваць сына-першакласніка да школы. Такі пералік можна працягваць... Куды ідзём?

Уладзімір КОБРЫН, спец.кар. “Мінскай праўды”.

Жыве ў Плешчаніцах (Лагойскі раён) фермер Панкрат Панкратавіч Брынчук — працавіты, улюбёны ў сваю справу чалавек. У яго 25 гектараў зямлі, на якой ён вырошчвае жыта, ячмень, бульбу, буракі. Ёсць і ўся неабходная тэхніка — камбайн, трактар, пагрузчык.

НА ЗДЫМКУ: **П.П.Брынчук** з унучкамі Нэлай і Леначкай.

Фота Мікалая АМЕЛЬЧАНКІ.

■ Паслухаем спецыяліста

ДАІСЯ, КАРОЎКА, ЗДАРОВЫМ МАЛАКОМ

— Ходзяць чуткі, што ядзім мы чорт ведае што, а малаком наогул атручваемся. Маўляў, у каровак і лейкоз, і туберкулёз, цэлы букет захворванняў, якія і для чалавека не праходзяць бясследна. Наколькі гэта адпавядае ісціне?

Пытанне — **А.І.НАСЕВІЧУ**, дырэктару абласной ветлабараторыі.

— Так, дойны статак хварэе. І гэта не раптоўная ўспышка захворванняў, выкліканых інфекцыяй. Ветурачам ва ўсім свеце яны вядомыя даўно. І змагаемся мы з імі, як і ўсюды, мэтанакіравана, планамерна.

Напрыклад, інфіцыраванасць дойнага статка ў грамадскім сектары ў вобласці складала 3,6 працэнта. Пры паўторнай праверцы праз паўгода — ужо 2,6 працэнта. Так што “ваюем” і дасягаем поспеху. Усе захварэўшыя каровы выдаляюцца са статка. Праводзіцца комплекс мерапрыемстваў па недапушчэнню аналагічных выпадкаў.

— А тым часам малако ад захварэўшых лейкозам кароў трапляе спажыўцам?

— Я не сказаў бы. Па-першае, жорсткі кантроль за дойным статкам выключае такую магчымасць. Па-другое, нідзе ў свеце не даказана, што лейкоз перадаецца ад жывёлы чалавеку.

Зусім іншая справа — туберкулёз. Гэтае інфекцыйнае захворванне перадаецца ад жывёлы чалавеку і наадварот. Людзі, якія хварэюць адкрытай формай туберкулёзу, не дапускаюцца да работы з жывёлай. Дойны статак мы дэталёва правяраем на наяўнасць туберкулёзу. Былі невялікія ўспышкі гэтага захворвання ў Валожынскім, Капыльскім, Крупскім, Маладзечанскім, Салігорскім, Уздзенскім раёнах, але абстаноўка там ужо больш-менш стабілізавалася.

— Прагноз — справа няўдзячная. І ўсё ж, Анатоль Іосіфавіч, як, на ваш погляд, будуць “паводзіць” сябе гэтыя захворванні далей? Інакш кажучы, ці прагназіруецца ўспышка хвароб?

— Аптымізму наконт гэтага ў мяне засталося нямнога. Агульнавядома, што калі ёсць паўнацэнны, збалансаваны па пажыўных якасцях рацыён, адпаведны мікраклімат утрымання жывёлы, то, безумоўна, захворванняў паменшае. Але чаго грэх таіць, сёлетняя зімоўка будзе няпростая. Кармоў назапашана мала, а на саломе доўга не працягнеш...

— Напэўна, цяжка і вашай службе?

— Як і ўсім. На набыццё абсталявання, медыкаментаў патрэбны грошы. І вялікія. А мы — бюджэтнікі, і гэтым усё сказана. Але мы не сядзім склаўшы рукі. Нарыхтоўваем лячэбна-дыетычныя прэпараты. Ужо назапашана 31 тона. Не думаем здавацца. Да цяжкасцей нам не прывыкаць.

Ірына АНДРЭЕВА.

Крымінал

ГУМАВАЕ “СЕНА”

Вартаўнік — асоба суверэнная, недатыкальная і матэрыяльна адказная. Работнікі вытворчага аб"яднання «Мінскводаканал» А.Федарынчык і А.Паляшчук разумелі гэта. Таму з вартаўніком склада камерцыйнага ўпраўлення матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння і камплектацыі «Захадгазкамплект», што знаходзіцца ў Мінскім раёне, абыішліся даволі гуманна. Праўда, начны візіт на гэты склад яны нанеслі не дзеля забаўкі. Была ў візіцёраў канкрэтная мэта: што-небудзь узяць, каб потым каму-небудзь загнаць і атрымаць адпаведны навар.

Але блудзіць у начной цемры па незнаёмай тэрыторыі — усё роўна што хадзіць па пакоі з завязанымі вачыма. Вось тут і трапіўся Федарынчыку і Паляшчуку пад рукі вартаўнік. Не трацячы дарэмна часу, яны адразу ж падступілі да яго з роспытам, дзе і што тут знаходзіцца. Вартаўнік, каб не нагнятаць абстаноўку і тым самым не рызыкаваць асабістым здароўем, сказаў, што маецца гума да легкавых аўтамабіляў. Гэта задаволіла начных «турыстаў» і яны адпусцілі яго з мірам. Папярэдне, праўда, надзеўшы яму на твар дзіцячыя калготкі і закрыўшы ў вагончыку.

Вартаўнік не зманіў. На складзе аўтагумы аказалася ў дастатку. Аднак на плячах яе не вынесці. Патрэбен транспарт. Ён якраз знаходзіўся побач. Але з аўтамабілем «ГАЗ» не атрымалася — машына была без акумулятара. Падвёў і «МАЗ». На шчасце, спраўным аказаўся трактар «МТЗ». Пагрузіўшы на прычэп больш сотні камплектаў гумы, Федарынчык і Паляшчук адбылі ў начную цемру.

Здабычу схавалі на адной з воданапорных свідравін. Праз некаторы час Федарынчык папрасіў у свайго кіраўніцтва трактар, каб прывезці сена. Інакш кажучы — аўтагуму са свідравіны, каб прадаць. Якраз на гэтым «сене» і затрымалі яго работнікі міліцыі. Падлічылі, што «сена» ў прычэпе было на 6 мільёнаў 433 тысячы рублёў (па цэнах дэнамінацыі грошай). Суд таксама вынес свой вердыкт — Федарынчык і Паляшчук атрымалі чатыры гады пазбаўлення волі.

Уладзімір МАЦЭЛЬ, намеснік начальніка аддзела Пракуратуры Рэспублікі Беларусь.

ШТО НІ ПАКУПНІК, ТО ХАРАКТАР

У Дзяржынскім райспажыўтаварыстве стала традыцыяй штогод праводзіць конкурсы прадаўцоў-кансультантаў, касіраў. І сёлета таксама праведзена гэтае мерапрыемства. Камісіі аказалася не так проста вызначыць пераможцу. Удзельнікі конкурсу прадэманстравалі высокія прафесійныя навыкі. І ўсё ж імёны лепшых былі названы. Гэта Алена Кулік, Алена Лазарэвіч, Ірына Суднік, Ірына Чарнігава.

Наогул, складана працаваць у сістэме гандлю. Розныя пакупнікі — розныя характары. Але работнікі Дзяржынскага райспажыўтаварыства робяць усё магчымае, каб наведвальнікі былі задаволены. Гэта можна сказаць пра працоўныя калектывы Станькаўскага, Путчынскага, Негарэльскага прадпрыемстваў рознічнага гандлю і калектыў аб"яднання грамадскага харчавання.

Тут сочаць за дысцыплінай, санітарным станам, графікам работы.

Н.КУЛЕШ, аргінструктар Дзяржынскага райспажыўтаварыства.

■ Статыстыка сведчыць

НА АСАБЛІВА ВАЖНЫХ – ПРАКОЛ

У вобласці ёсць шэраг будоўляў, якія лічацца аб"ектамі першараднай дзяржаўнай важнасці, увядзенне іх палепшыць сацыяльна-эканамічнае становішча Міншчыны. Як жа там ідуць справы?

Смалявіцкі доследна-эксперыментальны завод “Дармаш”. Тут расшыраюцца магутнасці па выпуску каткоў і асфальтаўкладчыкаў. Падрадчык — упраўленне № 25 трэста “Мінскпрамбуд”. На будоўлі выдзелены пускавы комплекс — вытворчыя плошчы яго складаюць 1,95 тысячы квадратных метраў. Іх планавалася здаць летась у чацвёртым квартале. Дрэнная арганізацыя працы сарвала ўвод. На сённяшні дзень ёсць усё неабходнае для заканчэння работ у верасні. Апошняе слова — за будаўнікамі.

Сёлета на трэці квартал запланавана здача вытворчых карпусоў на Стаўбцоўскім філіяле Мінскага маторнага завода, для чаго выдзелена 4,96 мільярда рублёў /у новым вылічэнні/. За паўгода выканана 59 працэнтаў будаўніча-мантажных работ. Спецыялісты БУ-14 канцэрна “Мінскбуд” не зніжаюць тэмпаў: хапае і рабочых, і тэхнікі. Вось толькі заказчыку неабходна адшукаць 3,5 мільярда рублёў на будматэрыялы. Пытанне: дзе іх узяць?

Ламаюць над ім галаву і на Маладзечанскім заводзе металаканструкцый. Праўда, ім трэба менш — 800 мільёнаў. Толькі тады ўвойдзе ў строй дзеючых лінія па афарбоўцы 80 тысяч тон ацынкаванага ліста, якая ўзводзіцца звыш сямі гадоў. Зараз манціруецца абсталяванне і пракладваецца цеплатраса ад прадпрыемства да кацельні.

Незайздросны лёс і камбіната хлебапрадуктаў у гарадскім пасёлку Негарэлае. Работы на ім пачаліся з красавіка 1989 года, па стану на першае ліпеня іх выканалі напалавіну. З-за нізкай будаўнічай гатоўнасці немагчыма пачынаць мантаж на аб"ектах, звязаных з прыёмам зерня з чыгункі і аўтатранспарту, на аўта- і чыгуначных вагах, на ачышчальных збудаваннях і цеплатрасе. Не гатовы да мантажу зернесушылка і помпавыя станцыі.

На працягу ўсяго будаўніцтва ПМК-113 трэста “Будмеханізацыя” /генпадрадчык/ не забяспечвае неабходнай колькасці рабочых, у сувязі з чым зрываюцца тэрміны прадастаўлення фронту работ субпадрадчыкам. На думку заказчыка, з-за нізкай арганізацыі працы генпадрадчык не ў стане асвоіць на сёлетні год аб"ёмы, што прывядзе да зрыву пускавога комплексу — элеватара на 54 тоны аднаразовага захоўвання і зернесушылкі.

Як бы дарэчы былі і новыя магутнасці па перапрацоўцы 1,2 тысячы тон буракоў у суткі на Гарадзейскім цукровым камбінаце. Улічваючы пастаянны рост інфляцыі, выдзеленых сродкаў не хопіць для выканання намечаных аб"ёмаў работ. Да таго ж пастаўшчыкі абсталявання — прадпрыемствы Барнаула, Растова, Адэсы, Вільнюса. Таму даводзіцца купляць расійскія рублі і валюту для аплаты. У выніку нясвоечасова пералічваюцца падрадчыку грошы на набыццё будматэрыялаў. Стрымліваецца ход будаўніцтва, а з-за перанасычанасці тэрыторыі інжынернымі сеткамі і камунікацыямі земляныя работы даводзіцца выконваць уручную.

Недаравальны для заказчыкаў і падрадчыкаў зрыў тэрмінаў уводу ў эксплуатацыю ўстаноў для самых сацыяльна не абароненых слаёў насельніцтва — дзяцей, старых і інвалідаў. Так, на некалькі гадоў перавышаны нарматыўны тэрмін будаўніцтва дома-інтэрната для састарэлых і інвалідаў на 480 месц у вёсцы Куль Стаўбцоўскага раёна. Асноўная прычына — няхватка фінансавых сродкаў.

Вялікае адставанне дапушчана на спецдоме-інтэрнаце на 50 месц для псіхічнахворых у Капыльскім раёне, школы-інтэрната ў Слуцку для сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, і г.д.

Такім чынам, практычна на ўсіх важнейшых будоўлях вобласці работы ў бліжэйшы час могуць спыніцца. Аб прычынах мы ўжо гаварылі. Думаецца, нікому не трэба даказваць, як патрэбны нам гэтыя аб"екты. І неабходна зрабіць усё магчымае, каб яны былі ўведзены ў запланаваныя тэрміны. Нельга дапусціць, каб на асабліва важных будоўлях панавала цішыня.

Ларыса БАРАНОЎСКАЯ, супрацоўнік аблстатупраўлення.

МОВАЙ РОДНАЙ МАЦІ

Пяць гадоў працуе ў раёне Таварыства беларускай мовы імя Францыска Скарыны. У яго ўваходзяць многія настаўнікі, культработнікі, урачы, ІТР прамысловых прадпрыемстваў, служачыя ўстаноў... Актывістамі таварыства шмат зроблена па адраджэнню не толькі роднай мовы, але і народных традыцый у галіне культуры, быту, сямейных урачыстасцей.

“Ніткі” беларускасці на Нясвіжчыне цягнуцца з далёкай мінуўшчыны. Тут гартавалася нацыянальная свядомасць Якуба Коласа, Кузьмы Чорнага, Адама Багдановіча (бацькі Максіма Багдановіча), Уладзіслава Сыракомлі. У Нясвіжы вядомы асветнік і філосаф Сымон Будны выдаў на беларускай мове свой знакаміты “Катэхізіс”. Помнік гэтаму патрыёту-гуманісту ўзвышаецца ў скверы, насупраць таго будынка, дзе некалі была друкарня. Памяць народная не зарастае быллём.

Канстанцін ПРЫЁМКА.

■ Жывуць жа людзі...

МУЖНАСЦЬ "ПА-БАЛЬШАВІЦКУ"

У каго сёння ёсць свабодныя грошы? Думаю, што нямнога такіх асоб і, як кажуць, суб"ектаў гаспадарання. Але ёсць! І адзін з гэтых маламікіх "суб"ектаў" — калгас "Бальшавік" Капыльскага раёна. Паўмільярда "звяркоў" /цяпер, вядома, на нуль "пахудзеўшых"/ пастаянна на рахунку. Таму старшыня праўлення У.І.Ткачоў не просіць міласціну ў выглядзе крэдытаў пад сяўбу, пад уборку... Сам можа пазычыць.

Вядома ж, "звяркі"-грошы не з лесу з"явіліся. "Прыручаны" яны працай. Руплівай, самаадданай, карпатлівай. Штодня гаспадарка прадае малако, перыядычна мяса, іншую прадукцыю. І нямала. Мы ўжо і не лічым, колькі таго ж малака ды мяса атрымліваецца на сто гектараў сельгасугоддзяў. Сорамна. А паказчык вельмі красамоўны. Дык вось, у "Бальшавіку" маюць звыш тысячы цэнтнераў малака і каля 300 цэнтнераў мяса.

Зямля працуе! Корміць сваіх рупліўцаў. Таму і метамарфозы так званага рынку тут пераносяць не так хваравіта, як у суседніх гаспадарках. Больш-менш прыстойная зарплата — каля 60 тысяч дэнамінаваных "зайцоў" у месяц. Гэта ў сярэднім. Зарабляюць жа намнога больш. Скажам, старэйшая даярка Ганна Аляксандраўна Крэпская, якой ужо 77 гадоў; механізатары распісваюцца і за 200 з гакам.

Цікаўлюся ў старшыні, няўжо ферма трымаецца на работніцах такога паважнага ўзросту?

— Ды не, — адказвае Уладзімір Ільіч. — Ганна Аляксандраўна Крэпская, няхай будзе яна здаровая, лічыць, што працаваць даяркай у нас цяпер калі не лёгка, дык і не цяжка. Што мае яна на ўвазе? А тое: даярка ведае толькі адно — як лепш падаіць карову. Астатняе ж — кармы, уборка памяшкання — не яе справа. Кажа, калі не праганіш, старшыня, дык папрацую яшчэ. Дзецям трэба дапамагаць, і ладны "прыварак" да яе пенсіі зусім не лішні. А так на фермах у нас народ, можна сказаць, квітнеючага ўзросту.

Калгас недахопу ў рабочых руках не адчувае. І прыкласці іх ёсць да чаго. У гаспадарцы 2,5 тысячы сельгасугоддзяў, тры тысячы галоў буйной рагатай жывёлы, з іх 800 кароў, падсобныя цэхі. А першы клопат — пра чалавека, пра тое, каб яму спакойна працавалася, адносна заможна, па сённяшнім базарным часе, жылося. У.І.Ткачоў справядліва лічыць: як ты паставішся да людзей, так і яны да цябе. Ён не разумее тых кіраўнікоў, якія імкнуцца здабыць аўтарытэт выключнай фанабэрыстасцю, якія грэбуюць інтарэсамі працаўнікоў, а толькі патрабуюць: давай, давай... Нічога добрага з гэтага не выйдзе. Рана ці позна тлеючы канфлікт разбушуецца ў вялікае полымя. А яно многае можа спапяліць, не пашкадаваўшы ў першую чаргу наваяўленага вяльможу.

У старшыні Ткачова нават самая складаная, але разумная просьба вяскоўца не застаецца без увагі. Дапамажа абавязкова. Тым больш не ўскладняе, не заблытвае сітуацыю. Паразуменне знаходзіць зыходзячы з элементарнай сялянскай логікі. Колькі, скажам, хваляванняў у селяніна з сенакосам. І завязёнка ў многіх гаспадарках такая: спачатку нарыхтаваць сена ў калгас ці саўгас, а пасля ўжо на ўласны падворак. Але рэдка хто спадзяецца "на потым", стараецца ўварваць гадзіну-другую і для сябе. А ў выніку карысці ні там, ні тут. У "Бальшавіку" вырашылі: у першую чаргу сена на ўласны падворак калгасніка з разліку паўтары тоны з першага ўкосу і тона — з другога. Прытым у селяніна не баліць галава, як скасіць, прывезці сена. Даставяць гатовае прама на двор. Бясплатна. Як, дарэчы, і караняплоды /10—15 тон/, салому, паўтоны збожжа. Тады таму ж механізатару ці жывёлаводу працуецца спарней і спакайней на калгасным полі, ферме.

А як лічыць 120 мільёнаў "вясновых" рублёў — прыбыткам ці стратай? Менавіта ў такую суму абышліся гаспадарцы бульбяныя надзелы яе працаўнікоў. Запраўка глебы, насенне, пасадка, апрацоўка, копка — усё за кошт калгаса. Здавалася б, навошта гаспадарцы яшчэ адзін клопат, выдаткаванне зусім не лішніх грошай?

— Дык гэта ж той клопат, які не вымяраецца ні рублямі, ні тона-гектарамі, — заўважае У.І.Ткачоў. — Людскі. Калі ў чалавека ёсць трывалы тыл, то і дыхаецца яму ў гэты сумотны час лягчэй. Адкуль жа калгасніку падмогі чакаць? А так ён упэўнены, што будзе і з фуражом, і з правізіяй. На кожным падворку, акрамя іншай жыўнасці, 4—5 вепрукоў, 1—2 каровы... І дэфіцытнага цукру сем"і, можна сказаць, удосталь маюць.

— Падсалоджваеце спрадвечна горкае сялянскае жыццё-быццё?

— Жарт жартам, — усміхаецца Уладзімір Ільіч, — а факт фактам. Бачылі, колькі людзей бывае "на бураках"? На 210 гектарах цукровыя карані вырошчваем. І без дзедаўскага прыстасавання — матыкі не абыдзешся. На дапамогу едуць гарадскія родзічы. Ведаюць: ім таксама перападзе "натураплата" — цукар. Яе ўжо выдалі пад будучы ўраджай. На некаторыя двары па паўтоны атрымалі. Так што не падсалоджваем, як кажаце, жыццё наша, а нялёгкай працай здабываем усё. У тым ліку і прамтавары.

Тут старшыня меў на ўвазе калгасны магазін. Размясціўся ён прама ў будынку канторы. Што могуць набыць тут вяскоўцы? Асартымент даволі разнастайны: ад бразільскай кавы да японскага стэрэакамбайна. Даволі шырокі выбар вопраткі і абутку. Асабліва ўражваюць цэны. Удзельнікі аднаго з абласных семінараў па сельскай гаспадарцы /яшчэ да дэнамінацыі/ усё пыталі здзіўлена ў прадаўшчыцы, ці не забылася яна нулік прыпісаць на цэнніку. Тая ў сваю чаргу дзівілася:

— Думаеце, калі мы далёка ад сталіцы, дык ужо і ў цэнах не разбіраемся? Нам мінскія вашы не па кішэні. Павыдумлялі нейкія камерцыйныя... Адзін крамнік другога абдурыць, а потым з пакупніка тры шкуры дзярэ. Наш старшыня як можа бароніць нас ад гэтай абіралаўкі. Глядзіце, кашуля гэтая, нясвіжская, у Капылі каштуе 44 тысячы, у нас — 12. Розніца!

— Яшчэ б! Адкуль яна?

— Адтуль, з прадпрыемства, — тлумачыў У.І.Ткачоў. — Бярom тавар на фабрыцы па аптова-адпускных цэнах, накрутку не робім. Вось вам і розніца. Вяскоўцы маюць магчымасць купіць самае неабходнае па боскіх цэнах, не трэба ім матляцца па пустых магазінах ці спусташаць кашалькі ў розных "камках".

Выйшаўшы з магазіна ў канторскі калідорчык, некаторыя з удзельнікаў семінара прыселі на зручныя табурэты, паўкруглую канапку, дзяліліся ўражаннямі. Хтосьці спытаў:

— Дарэчы, а гэтая кухонная мэбля таксама прадаецца, дзе бралі яе?

— Калі спадабалася, можаце купіць, — адказаў старшыня калгаса. — Такіх болей нідзе не знойдзеце, бо зроблены гэтыя шафы, тумбачкі, табурэты ў нашым мэблевым цэху. Праўда, цэхам называем яго пакуль умоўна, але набылі ў дадатак да першапачатковых яшчэ 28 станкоў. Так што многія кухні ўпрыгожыць наша мэбля. Яна даволі арыгінальная, аздоблена разьбой, зручная, да таго ж з натуральнага дрэва.

Размова тады зайшла і пра тое, якія падсобныя промыслы варта мець у калгасах. Многія схіляліся да думкі, што неабходна заводзіць свае цэхі па перапрацоўцы малака, мяса.

— А ці трэба? — не пагадзіўся У.І.Ткачоў. — Такой якасці каўбасы ці масла на даволі прымітыўным абсталяванні не дасягнеш. На малаказаводах, мясакамбінатах адладжаная тэхналогія, ёсць кваліфікаваныя кадры. Значыць, там найлепшым чынам могуць і перапрацаваць сыравіну. У нас створана пэўная сістэма, дык ці варта парушаць яе? Кожны павінен займацца сваёй справай. Мы — даваць высакаякасную сельскагаспадарчую прадукцыю, перапрацоўшчык — гатовы высакаякасны прадукт. Вось адрэгуляваць адносіны ў гэтым ланцугу, каб кожны быў зацікаўлены ў лепшай рабоце, каб нармальна жыў, — даўно пара. Пакуль жа і над гэтай праблемай — цёмная ноч. Значыць, і мы не выключаем магчымасці мець сваю перапрацоўку. Лепш бы, вядома, з кімсьці на паях...

Думаецца, партнёр знойдзецца. З "Бальшавіком" ладзіць справу можна выгадна і надзейна. У гэтым, дарэчы, пераканаліся ў акцыянерным міжгаспадарчым прадпрыемстве па свінагадоўлі "Капыльскае", куды калгас пастаўляе корм. Пераканаюцца і прадпрымальнікі з Латвіі, з якімі збіраюцца будаваць сумесную аўтазаправачную станцыю...

Калгас цвёрда стаіць на нагах. Будуе, разбудоўваецца, перабудоўвае. Толькі не ў традыцыях сумна вядомай "перабудовы". Разумна, выверана. Рэканструявалі тры фермы, узводзяць амбулаторыю, жыллё. Сёлета здалі ў эксплуатацыю тры дамы, вось-вось запыхкае асфальтавы заводзік.

Тут дбаюць пра будучыню, імкнуцца не выжываць, а жыць больш-менш прыстойна. Няхай не дужа вялікая зарплата ў калгаснікаў, але тыя, хто шчыруе, атрымлівае штомесяц і дабаўку ў выглядзе "трынаццатай", якую не пакідаюць на канец года, бо інфляцыя з"есць. А гэты плюс складае палавіну да заробленага. Апошнім часам машынна-трактарны парк папоўніўся дзевяццю новымі МТЗ, трыма — Т-150, пагрузчыкам, двума КСК-100. Не скарачаюць паагалоўе жывёлы, назапасілі кармоў. Ураджай збожжавых, хоць і крыху меншы за леташні, можна лічыць, неблагі: намалацілі 44 цэнтнеры на круг. Жыць можна.

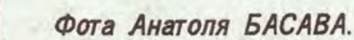
— Менавіта жыць, а не выжываць, — яшчэ раз падкрэсліў "бальшавіцкі" Уладзімір Ільіч.

Так, як гаварыў паэт: акрамя жадання выжыць, ёсць мужнасць жыць.

Няхай гэтая мужнасць не пакідае "Бальшавік".

Мікалай ШЛОМА.

*Людміла Ханіфаўна **Шчарбак** /на здымку/ аддала рабоце ў спажывецкай кааперацыі больш трыццаці гадоў. Цяпер яна працуе старшым таваразнаўцам па гаспадарчых таварах на Маладзечанскай міжраённай універсальнай гандлёвай базе аблспажыўсаюза. У калектыве яе паважаюць за высокі прафесіяналізм.*

Фота Анатоля БАСАВА.

ФІРМЕННЫ І БЕЗ ТАЛОНАЎ

Грошай на душу насельніцтва ў Салігорску прыпадае больш, чым у любым іншым горадзе рэспублікі. А талонаў для набыцця спіртнога выдаецца аднолькава. Вось і пацягнуліся сюды камерсанты са сваёй гарэлкай — дарагой і нярэдка ўвогуле звычайным сурагатам.

Цяпер сярод тых, хто рабіў бізнес на гарэлцы, здароўі людзей, разгубленасць. Бо адкрыўся спецыялізаваны магазін «Крышталь». Дзе прадаюцца розныя спіртныя напіткі знакамітай фірмы. Без усякіх талонаў. Па дзяржаўнай цане. «Гэта першы Прэзідэнт Беларусі пастараўся!» — гаварылі адны. «Ды не, кіраўнікам мінскага »Крышталя" моцна дзякаваць трэба", — пярэчылі другія.

Але, як высветлілася, магазін адкрыла кіраўніцтва Урэцкага спіртзавода, што знаходзіцца на суседняй Любаншчыне. Да 50 і больш мільёнаў за дзень выручае «Крышталь». Але, як заяўляе дырэктар спіртзавода Я.М.Анісімаў, уласныя кішэні работнікаў прадпрыемства ад гэтага наўрад ці папоўняцца.

— Дык навошта вам такія клопаты? — пытаю.

— Адкрыць жа магазін у наш час справа далёка не простая.

— Вядома, нам патрэбны грошы для развіцця вытворчасці, абнаўлення абсталявання завода, — адказвае Яўген Мікалаевіч. — Адначасова мы думаем аб здароўі салігорцаў. Няхай яны купляюць высакаякасную гарэлку, якая высока цэніцца і за межамі Беларусі, а не розную атруту. Усё роўна талонамі, забаронамі мы не зменшым колькасць аматараў спіртнога, бо гэтая нядобрая традыцыя мае шматгадовую гісторыю.

— Рабочая плошча магазіна пакуль што загружана не поўнасцю...

— Так, гэта толькі першы этап. Мы плануем наладзіць цесную сувязь са Слуцкім мясакамбінатам, каб пастаўляць у магазін бутэрброды. Тут жа адкрыем пункт па прыёму шклатары. Увогуле, пастараемся, каб ад нашага магазіна салігорцы мелі максімум зручнасцей.

Не сакрэт, адкрыццё такіх гандлёвых кропак выклікае пратэсты з боку жыхароў навакольных дамоў. З"явілася некалькі трывожных заяў і ў адрас «Крышталя». Але хутка іх аўтары папрасілі прабачэння. Бо нічога дрэннага вакол магазіна не здараецца. Ды і ім самім спадабаўся «Крышталь»: у крытычны момант не трэба бегчы да спекулянта ці самагоншчыка — ідзі, выбірай, купляй.

Задаволены і работнікі суседняй сталоўкі. У іх значна прыбавілася кліентаў. Праўда, часцей сталі прападаць шклянкі. Але ж любая новая справа патрабуе ахвяр...

Уладзімір ПОЛІН.

■ Знаходлівасць

НЯМА БЯЗВЫХАДНЫХ СІТУАЦЫЙ,

лічаць у саўгасе "Мётча" Барысаўскага раёна

Паўсюдна толькі і чуеш скаргі на недахоп дызельнага паліва і бензіну. А вось у саўгасе «Мётча», які завяршыў жніво каласавых, энерганосьбітаў апошнім часам хапала. Не толькі для таго, каб забяспечыць работу камбайнаў, але і для таго, каб адразу ж убіраць салому.

Тым не менш істотна выручае хлебаробаў сялянская кемлівасць дырэктара Пятра Аляксандравіча Стралкоўскага. Па яго прапанове вясной прадалі мясцовым сялянам 70 саўгасных коней. А калі надышло жніво, дырэктар папрасіў уладальнікаў гужавога транспарту, у асноўным пенсіянераў, папрацаваць на вывазцы саломы з палёў. У асобныя дні на дарозе можна было бачыць абозы з 20 — 30 фурманак. Такім чынам вызвалілі ад саломы амаль усе палі.

— Два кані ў нас замяняюць адзін трактар, — гаворыць П.А.Стралкоўскі. — На зіму выдзелім гэтым коням авёс. Забяспечым саломай. А вяскоўцы на фурманках згаджаюцца папрацаваць яшчэ на вывазцы з палёў бульбы і караняплодаў.

Словам, няма бязвыходных сітуацый. Калі шукаеш, то нешта абавязкова знойдзеш, каб выручыць родную гаспадарку. А наш нялёгкі час ой як патрабуе ўласнай ініцыятывы.

Сцяпан БУКАЦІЧ.

■ Пісьмо ў рэдакцыю

ЧАС І ТЭАТР

Мінскі абласны драматычны тэатр адкрыты два гады таму назад. За гэты час тут пастаўлена 18 спектакляў. Арганізавана было некалькі гастрольных паездак. Цяпер калектыў рыхтуецца да новага тэатральнага сезона. Вядзецца рэканструкцыя сцэны, манціруецца пад"ёмна-асвятляльная сістэма, рыхтуецца "адзенне" сцэны.

Але ёсць нямала праблем, якія мы сваімі сіламі вырашыць не можам. Каб добраўпарадкаваць тэрыторыю, замяніць дах, закончыць будаўніцтва складскіх і гаражных памяшканняў, прывесці ў належны стан фасад тэатра, патрэбны значныя сродкі, а іх у нас няма. Дарэчы, акцёры вымушаны жыць у інтэрнатах горада.

Вельмі хацелася б, каб да названых праблем не засталіся раўнадушныя ашчадныя банкі, камерцыйныя прадпрыемствы, дзяржаўныя структуры. Дапамажыце тэатру, які нясе ў чалавечыя душы дабрыню і павагу, вучыць прыгожаму, духоўнасці.

Разліковы рахунак тэатра: №363013 у аддзяленні Белбізнесбанка г.Маладзечна, код 738.

Сяргей ВАЛЬКОВІЧ
дырэктар Мінскага абласнога драматычнага тэатра г.Маладзечна.

■ Б'ём трывогу!

Мінулагодняй восенню ў адным са сваіх рашэнняў аблвыканком запісаў: вывучыць практыку работы па ахове ўраджаю і іншай маёмасці ў калгасе імя Гагарына Смалявіцкага раёна і распаўсюдзіць яе ў іншых гаспадарках вобласці.

Чым быў абумоўлены гэты запіс, мяркую, тлумачыць не трэба. А вось чаму вартым увагі аказаўся менавіта вопыт калгаса імя Гагарына, па-мойму, варта паясніць. Гэтая гаспадарка знаходзіцца на захад ад Смалявічаў. Яе землі перасякае аўтамагістраль Масква—Брэст. З поўдня ўгоддзі абмяжоўвае чыгунка з некалькімі прыпынкамі электрычкі.

АСЕННЯЯ САРАНЧА

Дык вось, у свой час, заступіўшы на пасаду кіраўніка гаспадаркі, Яўген Кульваноўскі ўбачыў у такім яе геаграфічным размяшчэнні /тады гэта быў саўгас/ добрую перспектыву для развіцця пладоваягаднай галіны: дарожная сувязь з прамысловымі цэнтрамі Жодзіна, Смалявічамі, Мінскам выдатная, а пладова-ягадная прадукцыя карыстаецца попытам у любую пару года. У выніку на 43 гектарах быў закладзены фруктовы сад. 8 гектараў занялі ягадныя культуры. У асноўным — розных сартоў парэчкі.

— Вось тады і пачалося... — расказвае Яўген Войцехавіч. — Бывала, што ні ноч — знікаюць саджанцы. А яны ж каштуюць грошай... Каго там толькі не прыкмячалі, не лавілі. І што прыкра — даволі часта траплялiся вайскоўцы, адстаўнікі. Не раз здаралася "мець справу" з работнікамі міліцыі. Словам, з тымі, хто дзяржавай пастаўлены ахоўваць наша дабро ад розных рабаўнікоў і жулікаў.

Як змагацца з такой напасцю? Звычайнага вартаўніка гэтыя налётчыкі не баяцца. Вось тады і нарадзілася ідэя стварыць спецыяльную групу начных ахоўнікаў — нешта накшталт калгаснага АМОНа.

Працаваць у групе згадзіліся восем чалавек. Хлопцы ў асноўным маладыя, дужыя. Праўленне калгаса выдзеліла аўтамашыну. Групу ўзначаліў мясцовы вадзіцель Анатоль Сямёнавіч Купрэйчык. У афіцыйных дакументах вартавыя сталі называцца ведамаснай калгаснай аховай. Яе кіраўніку падначалілі вартаўнікоў ферм, мехдвара, іншых аб"ектаў, даручылі сачыць за выкананнем правіл супрацьпажарнай бяспекі.

Працавалі хлопцы, як вядома, па начах. Чатыры чалавекі —у адну ноч, чатыры — у другую. Тады першыя чацвёра адпачывалі. Кіраўніку, спецыялістам калгаса гэта была вялікая палёгка. Яны маглі спаць больш-менш спакойна. Чаму больш-менш? Ды таму, што не раз пасярод ночы даводзілася спяшацца хлопцам на дапамогу.

Здаралася, што зладзеі былі ўзброеныя. Не толькі халоднай зброяй, але і агнястрэльнай. Так, аднойчы затрымалі мужчын, якія кралі саджанцы. Супраціўляліся, але даставілі іх у кантору. А ў аднаго на рэмені — пісталет. Выклікалі начальніка раённай міліцыі. Разам прыехаў і прадстаўнік крымінальнага вышуку. Яны гавораць затрыманаму: "Даставай пісталет!" Той дастаў, паклаў на стол. Праверылі, а ў пісталеце — абойма патронаў. Аказваецца, "па саджанцы" прыязджалі таксама работнікі міліцыі.

— Вядома, тады мы звярнуліся ў праваахоўныя органы, — працягвае Яўген Войцехавіч, — каб нашай ведамаснай ахове дазволілі мець хаця б паляўнічую зброю... Ды дзе там! Па існуючых у нас сёння законах узброенага злодзея трэба сустракаць бяззбройным. Калі хочаце яго паўшчуваць — выбірайце патрэбныя словы. Для яго ж існуе адваротнае правіла: ён можа любой нецэнзуршчынай абазваць, абразіць і старшыню калгаса, і кожнага вартаўніка. Яму ўсё сыходзіць з рук — такое наша заканадаўства... Кажуць, калі жадаеце ўсё ж мець стрэльбы, няхай члены ведамаснай аховы ўступаюць у таварыства паляўнічых і рыбаловаў. Але ж хіба гэта выхад? Зброя патрэбна сёння, а ўступіўшы ў таварыства, трэба два гады хадзіць кандыдатам у члены. А кандыдат набыць ружжо не мае права.

Кожны раз, калі ведамасная ахова затрымае злодзея, з калгаса пішацца прадстаўленне ў міліцыю. Міліцыя прыязджае, перадае справу ў суд. А злодзея даводзіцца адпускаць на ўсе чатыры бакі. Потым суд паўшчувае яго, штраф дасць. І — усё. Працягвай красці...

Прадстаўнікі ведамаснай аховы не маюць права спыніць і праверыць на калгаснай дарозе аўтамашыну. Нават калі яе гаспадара заўважылі з крадзеным, той усё роўна выкруціцца. Скажа: "Саджанцы /бульбу, кабачкі ці моркву/ знайшоў у кустах". І абвінавачванне, згодна з нашымі законамі, не прад"явіш.

У гэтых адносінах асабліва непрыгожа паводзяць сябе ваенныя. Калгасны сад абнесены невысокай драцяной сеткай. Ад зайцоў ды жывёлы, вядома. Бо ад людзей трэба было б ставіць іншы плот, з вышкамі для аўтаматчыкаў... Дык вось, аднойчы ваенныя прыехалі на грузавой аўтамашыне, знялі больш як 40 трохметровых праслаў агароджы — ды толькі іх і бачылі.

Аднак былі ўсё ж выяўлены, частка агароджы знойдзена. І што думаеце? Камандзір часці толькі папрасіў прабачэння ў старшыні, на гэтым увесь разгляд справы і скончыўся.

Асабліва цяжкая для калгасных амонаўцаў была леташняя восень. Акрамя багатага ўраджаю ў садзе, на палях было 80 гектараў бульбы, каля дзесятка гектараў капусты, морквы, сталовых буракоў. Раслі кабачкі, цыбуля, часнок, кроп і іншае.

— Наша гаспадарка не з"яўляецца агародніцкай, — тлумачыць Яўген Войцехавіч. — Вырошчвалі ўсё гэта для патрэб калгаснай сталоўкі, сваіх калгаснікаў. Ды і для кожнага, хто пажадаў бы купіць нашу прадукцыю. Аднак не было практычна ні адной ночы, каб двухногая саранча не апаноўвала палеткі калгаса. Прадстаўнікам аховы даводзілася надзвычай цяжка. Зладзеі часта праседжвалі ў кустах амаль да рання, каб упільнаваць, калі вартавая машына паедзе на ферму ці яшчэ куды. Менавіта па гэтай прычыне на агульным сходзе калгаснікі вырашылі: сёлета не садзіць ні аднаго гектара агародніны.

— Давялося адмовіцца і ад ідэі будаўніцтва цэха па перапрацоўцы садавіны і ягад, — з жалем паведамляе кіраўнік гаспадаркі. — А між іншым сёлета ўраджай ягад быў нядрэнны. Пастараліся хутка ўбраць іх. Большую частку прадалі на базары.

— Але ж, пэўна, і сёлета пасеяна бульба? — цікаўлюся. — Яе трэба таксама ахоўваць...

— Толькі 40 гектараў бульбы маем. А таму і група нашай ведамаснай аховы сёлета паменшала ўдвая.

Праўда, яе па-ранейшаму ўзначальвае А.С.Купрэйчык. Бо і цяпер у калгасе ёсць шмат аб"ектаў, куды не супраць забрацца памянёная саранча. Ну, напрыклад, склад паліўна-змазачных матэрыялаў. Нядаўна адзін аматар лёгкай нажывы ноччу пашыбаваў да склада з каністрамі. Вартавыя маглі ўзяць на месцы. Уцёк, кінуўшы "посуд".

Значыць, і цяпер варта не спаць. Кожную ноч у дапамогу гэтым чатыром чалавекам дзяжураць па чарзе спецыялісты і два рабочыя. У іх заўсёды ёсць транспарт. Але ці дастаткова гэтай аховы?

Старшыні, праўленню калгаса, вядома, лепш відаць, куды каго накіраваць, як распарадзіцца ўласнымі сіламі. Толькі, думаецца, і сёлета працаўнікам калгаса будзе гэтак жа цяжка змагацца з начной саранчой, як і летась. Падставай для такога сцвярджэння з"яўляецца паведамленне, якое зрабіў начальнік штаба смалявіцкай міліцыі капітан Генадзь Цыбулька. Ён разгарнуў вялікую, на чвэрць стала, кнігу і сказаў:

— На любой яе старонцы вы знойдзеце запісы аб крадзяжах з прысядзібных і дачных участкаў цыбулі, часнаку, кропу і іншай ранняй агародніны. Каля 70 працэнтаў асоб, якія ідуць на такі крок, — мінчане, астатнія 30 працэнтаў — мясцовыя жыхары.У большасці выпадкаў гэта людзі, якія нідзе не працуюць. Крадзеную агародніну яны рэалізуюць, як правіла, на рынках у Мінску. — Вядома, — працягваў далей Генадзь Аляксеевіч, — міліцыя фіксуе і раскрывае толькі невялікую частку злачынстваў такога роду. Наконт змяншэння іх колькасці, асабліва цяпер, калі надыходзіць восень і з плантацый калгасаў неўзабаве патокам пойдуць бульба, капуста, морква, сталовыя буракі, і гаворкі быць не можа. Зменшыць гэты злачынны прэс можна толькі сумеснымі намаганнямі мясцовай варты, міліцыі і ўсёй грамадскасці, вяскоўцаў.

Вядома, гэта пажаданне. І калі яно нават будзе выканана, то і тады /трэба глядзець праўдзе ў вочы!/ мы сашчыкнём толькі верхавінку зла. Корань яго застанецца незакранутым. Ён ляжыць у сацыяльнай сферы: у тым, што наша грамадства раздзялілася на багатых і бедных; у тым, што цэны на рынках "падштурхоўваюць" беспрацоўнага на ганебны занятак. А беспрацоўных, як вядома, становіцца ўсё больш. Каму ж трэба тут думаць? Відаць, нават не аблвыканкому, бо вопыт калгаса імя Гагарына — кардонны меч супраць узброенага ворага. Задумацца над гэтым павінны самыя высокія інстанцыі рэспублікі.

Іван АБАБУРКА,
аглядальнік "Мінскай праўды".

Шыварат-навыварат

ДЗІВАКІ

Ад чыгуначнага вакзала да старадарожскага Дома Саветаў не набярэцца і паўкіламетра. Але і на гэтым кароткім шляху нямала не толькі цікавага, а і недарэчнага ўбачыць, пачуць можна. Калі ісці не спяшаючыся, прыглядваючыся і прыслухоўваючыся...

"СТАРАДАРОЖСКАЯ", ДЫ НЕ ТАЯ

Памяшканне кафетэрыя "Каласок" невялічкае. Але яно становіцца больш прасторным ад таго, што паліцы зусім пустыя. Калі не лічыць некалькіх бутэлек ды гарлача з вадкасцю. Заходзіць мужчына, пытае:

— Папіць чаго-небудзь знойдзецца?

— Сок яблычны ды вада мінеральная, — адказвае прадаўшчыца.

— Шклянка "мінералкі" колькі каштуе?

— Сто рублёў.

— Ого! "Баржомі" ў вас ці "Есентукі"?

— Не, наша мясцовая, "Старадарожская".

— Дык знакамітая "Старадарожская горкая" нядаўна менш каштавала. А тут — вада...

— Ведаеце, усе здзіўляюцца нашым цэнам, — гаворыць жанчына. — Чамусьці ў Слуцку тая ж вараная каўбаса таннейшая, чым у нас. Як і іншыя прадукты. Мабыць, кіраўніцтва ў нас такое.

— А яно ў вас "мінералку" ці каўбасу вараную па гэтых цэнах купляе?

— Вы што? — шчыра здзіўляецца жанчына.

— Дык, можа, у гэтым і прычына?

Жанчына адразу замаўчала. Відаць, палічыла, што размова пераходзіць у небяспечнае рэчышча.

МУЖЫК ЦІ БАБА?

У невялікім, але даволі густым скверы — пастамент. "Голы". Без статуі. Ну, скідваць з пастаментаў адных ды ставіць на іх месца іншых — на гэта мы майстры. Усё ж зацікавіла: хто стаяў тут, у Старых Дарогах? Вядомых герояў, выхадцаў з гэтых мясцін, неяк не прыпаміналася. А тут якраз двое на лаўцы непадалёку сядзяць. Паміж імі — газета. З хлебам, агурком, салам. І амаль апарожненая бутэлька "Расійскай".

— Хто, хлопцы, тут стаяў? — пытаю, паказваючы на пастамент.

— Нейкі мужык, здаецца, з барадой, — адказаў адзін, грызучы агурок.

— Ты, Вася, вальтануўся, ці што? — моцна здзівіўся яго напарнік. — Які мужык? Баба стаяла тут! І не з барадой, а, здаецца, з вяслом.

— Штосьці ты заліваеш, — не вельмі цвёрда пратэставаў першы.

— Гэта ў цябе ад пастаянных паездак на "шабашку" вінегрэт у галаве! — даводзіў другі. — Баба тут стаяла! Не верыш? Ну, няхай табе Міша скажа... Мішка, дзе ты?

Агледнуўся. Пашукаў таварыша. Нарэшце мы ўбачылі трэцяга. Ён ляжаў тварам у траву, злёгку пахрапваючы. Той, які не Вася, махнуў рукою, ікнуў:

— Не скажа! Усё. Спёкся. Слабак.

ЧОРНЫ ГУМАР ЛЯ СВЕТЛАГА БУДЫНКА

Прыгожы, агромністы, светлы Дом культуры павінен быць у горадзе. Узводзіцца ён добрую пяцігодку. Не, мабыць, больш... У пакутах выраслі сцены. З"явіўся дах. Паставілі вокны. А потым увогуле дзіўныя справы пачаліся. Мясцовы бюджэт — нібы мяшок дзіравы. Наскрабуць улады ў ім трошкі грошай, паставяць удзень нейкую сантэхніку ці іншае абсталяванне. А раніцай яго і след прастыў. Нібы карова языком... Разам з акном ці дзвярыма. У апошні час так і павялося: зробяць нешта ў памяшканні на мільён — на гэтую суму тут жа і нішчыцца.

Паскрэблі яшчэ раз у мяшку-бюджэце, паставілі на вокнах першага паверха металічныя краты. Але і за імі сям-там праглядваецца пустата — укралі рамы ці разбілі шкло. Сапраўды, супраць лому няма прыёму...

Хаджу вакол будынка, любуюся яго архітэктурай. Насустрач ідзе сталы мужчына. Няспешна аглядвае Дом культуры гаспадарскім вокам, час ад часу нёзадаволена матае галавой.

— Вы, можа, прараб на будоўлі гэтай? — цікаўлюся.

— Ага, прараб, — з"едліва згаджаецца мужчына. — Толькі не па будоўлі Дома культуры, а па яго капітальнаму рамонту.

— Як гэта? — не разумею.

— Хіба ж вы не бачыце? — тыцнуў ён пальцам на дрэўца, якое ўжо прабілася скрозь асфальт каля фундамента, на адколаты вугал будынка. — Канца будоўлі яшчэ не відаць, а рамонт ужо патрабуецца. Чым хутчэй капрамонт правядзём, тым дзешавей ён абыдзецца. А потым, можа, і аб"ект здадзім...

Нейкі чорны гумар у чалавека. На такім фоне...

Уладзімір БЫЧЭНЯ.

Інеса Драбышэўская: “Пажадаем адзін аднаму здароўя”

Яшчэ адна жанчына з"явілася ў новым Кабінеце Міністраў нашай рэспублікі. На гэты раз прадстаўніцы “слабага полу” даверана міністэрства, якім заўсёды кіравалі толькі мужчыны. Магчыма, ноша лічылася вельмі цяжкай, бо здароўе грамадзян рэспублікі — тое, без чаго праблематычная будучыня самой нацыі.
Такім чынам, новы міністр аховы здароўя — Інеса Міхайлаўна Драбышэўская. Родам з Гомельшчыны, з тых месц, якія абнесены цяпер калючым дротам чарнобыльскай зоны. Урач-анколаг, больш чым дваццаць год працавала ў Гомельскім абласным анкалагічным дыспансеры, паспяхова ўзначальвала яго. Народны дэпутат рэспублікі. Яе гарачыя, шчырыя і даволі вострыя выступленні на сесіях напэўна запомніліся тым, хто ўважліва сочыць за парламенцкімі дэбатамі. Прывабная і прыветлівая жанчына, жонка, маці дарослай дачкі. У сваім характары дзіўна спалучае мяккасць і жорсткасць, мае аналітычны розум і мноства сяброў, якія яе вельмі любяць, у тым ліку былых хворых. У перадвыбарную каманду першага Прэзідэнта Беларусі Драбышэўская не ўваходзіла, але з Аляксандрам Лукашэнкам у добрых адносінах з першых дзён сумеснай дэпутацкай работы, хоць у дыскусіях яны часам і разыходзіліся ў поглядах. Паводле яе ўласных слоў, згадзілася на новую, цяжкую і вельмі няўдзячную работу, таму што верыць у Прэзідэнта, лічыць яго мэтанакіраваным, стойкім, добрым чалавекам, які ўмее пастаяць за ідэю, жадае пранесці нашу дзяржаву над безданню як мага лягчэй. Не дапамагчы яму ў гэты цяжкі час было б, паводле яе пераканання, здрадай.

— Інеса Міхайлаўна, за два тыдні, зразумела ж, цяжка азнаёміцца падрабязна са станам спраў у ахове здароўя рэспублікі. Але вы доўгі час былі і медыкам-практыкам, і арганізатарам адначасова. А таму, напэўна, уяўляеце, якую “спадчыну” атрымалі.

— Дыягназ несуцяшальны: ахова здароўя хранічна хворая з-за кансерватыўнасці яе арганізацыі. Індэкс здароўя грамадзян катастрафічна пагаршаецца, нягледзячы на расшырэнне кіраўніцкіх структур галіны на ўсіх узроўнях — ад міністэрства да раённых аддзелаў аховы здароўя. Лякарстваў па-ранейшаму не хапае, медыкаменты архідарагія. Перашкаджае і стэрэатып, што складваўся гадамі: і ахова здароўя, і лячэнне хворых — справа аховы здароўя. Хоць на самай справе, і ва ўсіх цывілізаваных краінах гэта стала аксіёмай, ахова здароўя — прыярытэт дзяржавы. Гэта і экалогія, і ахова працы на прадпрыемствах, і адпачынак, і харчаванне... Медыкі ж павінны дапамагаць тым, чыё здароўе па розных прычынах пахіснулася, прычым дапамагаць своечасова і кваліфікавана. Дарэчы, ёсць зусім свежы прыклад таго, што традыцыя раўнадушных адносін да здароўя грамадзян, народжаная калісьці ў нетрах таталітарнай дзяржавы, дажыла да нашых дзён. У Гродне ў ліпені і жніўні былі выяўлены ўспышкі кішэчнай інфекцыі. Першая — з-за продажу прахаладжальных напіткаў Гродзенскага вінзавода без дазволу санітарнай службы. Другая — з-за рэалізацыі малака і малочных прадуктаў са скончаным тэрмінам прыгоднасці. І грамадзяне куплялі ў запас з-за падаражання, і гандаль спадзяваўся нагрэць рукі на розніцы ў цэнах. Медыкі з успышкай спраўляюцца, але патрэбна дзяржаўная гарантыя немагчымасці паўтарэння такога. А яна будзе толькі пры наяўнасці адпаведнага працуючага заканадаўства.

— Вы сказалі: "дапамагаць хворым своечасова і кваліфікавана". Але сёння гэтаму перашкаджае і адсутнасць грошай у бюджэце дзяржавы, і дарагоўля медыкаментаў...

— Гэтымі фактарамі, як шчытом, [illegible] арганізатары аховы здароўя [illegible] прыкрываюць [illegible] бяздушнасць, [illegible] стэрэатыпаў, [illegible] це. Вельмі [illegible] “ад аховы здароўя” распладзілася ў [illegible] прамую адказнасць [illegible] жыхароў раёна? [illegible] лоўны ўрач [illegible] — галоўны ўрач [illegible] так далей. [illegible] ноўнік з [illegible] мясцовай ул[ады]. [illegible] гэтыя прамежкавыя [illegible] ў тым выглядзе, [illegible] сёння існуюць, [illegible] рэбны? У тым [illegible] вельмі [illegible] Міністэрства [illegible] Акрамя таго, [illegible] даксальна, перашкаджае [illegible] ганізацыі [illegible] прыняты парламентам [illegible] аб мясцовым [illegible] Згодна з ім, [illegible] ўсіх узроўняў [illegible] юцца бюджэтнымі [illegible] тым ліку і адп[ускаюць] [illegible] рэбы аховы здароўя. А, як вядома, хто плаціць, той і заказвае музыку. Раённыя аддзелы аховы здароўя, абласныя, прызначаныя ажыццяўляць дзяржаўную палітыку ў галіне, нярэдка прыходзяць да палітыкі мястачковай. Гэта значыць, нават агульнарэспубліканскія праграмы на месцах выконваюцца ў залежнасці ад адносін да іх мясцовага начальства. Міністэрства можа ў [illegible]

[illegible] ласальнай розніцай у зарплаце і льготах на карысць лячэбнікаў. А чаму б не сумясціць лячэнне канкрэтных людзей з распрацоўкай навуковай тэматыкі? І прыклады такія ёсць. Скажам, доктар навук Віктар Залуцкі, які распрацаваў новыя методыкі ў хірургіі, паспяхова працуе загадчыкам аддзялення ў Рэспубліканскім НДІ анкалогіі і медыцынскай радыялогіі. Пры гэтым фундаментальныя даследаванні ў медыцыне застануцца. Затое клінікі не будуць дзяліцца на, груба кажучы, вучоных-невучоных. Прадбачу ў сувязі з гэтым нямала абурэння. Але гатова абмяркоўваць названую праблему з любым зацікаўленым спецыялістам.

— Карацей кажучы, вы настроены на кардынальную рэформу ў беларускай ахове здароўя?

— Паўтараю, я не прыхільніца рэзаць па жывому, але руціны не пацярплю. Трэба вызначыць прыярытэты галіны і распрацаваць дакладную схему іх рэалізацыі. З улікам, вядома, абмежаванай колькасці сродкаў. Ну а калі АВА “Фармацыя”, напрыклад, зусім не апраўдвае свайго [illegible]

тастрофы да гэтага часу, на жаль, вельмі мала.

— Інеса Міхайлаўна, ці можаце вы назваць галоўную праблему, з якой сутыкнуліся ў ходзе знаёмства з апаратам міністэрства і не вырашыць якую ў бліжэйшы час проста немагчыма?

— Пытанне даволі каверзнае, але я на яго ўсё ж адкажу. Мы прасачылі серыю неабгрунтаваных закупак па імпарту ў такіх аб"ёмах, што разабрацца ў гэтым будзем прасіць адпаведны орган па барацьбе з карупцыяй пры Адміністрацыі Прэзідэнта рэспублікі. Хоць некаторыя фірмы ўжо вымушаны аддаць частку валюты па кантрактах з-за неабгрунтаванага завышэння цэн. Вельмі непрыемна было б пачынаць сваю работу ў міністэрстве і з праблемы скарачэння кадраў. Але ў апошнія некалькі гадоў у яго структуры ўзніклі, напрыклад, аддзелы, якія дубліруюць па функцыях галаўныя інстытуты нашай сістэмы. Трэба глядзець...

[illegible]

БЕЛІНФАРМ.

■ Захапленні

БЕЛАРУСКІ ЦЁРКІН І ЯГО СЯМ"Я

Шмат артыстаў-самародкаў адкрыў сёлетні рэспубліканскі фестываль сямейных ансамбляў. Сярод іх і сям"я Валерыя Сальніка з г.п.Радашковічы, што ў Маладзечанскім раёне. На гэтым фестывалі ёй прысуджана званне лаўрэата. Не злічыць клубаў, пляцовак Міншчыны, на якіх выступалі Сальнікі. Іх канцэрты заўсёды вызначаюцца незвычайнымі мелодыямі, дасціпнай вынаходлівасцю. Хто ж гэтыя людзі, чые захапленні самадзейным мастацтвам вывелі іх на агледзіны ўсёй рэспублікі?

Валерый Паўлавіч працуе дырэктарам Красненскай дзіцячай музычнай школы. З дзяцінства ўдзельнічае ў самадзейнасці. Гэта яму і дапамагло выбраць дарогу ў прафесію. Яго жонка Ірына Мяфодзьеўна — педагог такой жа школы ў Радашковічах. У іх — пяцёра дзяцей. Сын Аляксей выбраў сабе прафесію повара. Расказваюць, што талент у хлопца да кулінарскіх спраў. Згатуе страву — пальчыкі абліжаш. Дачка Алена — студэнтка другога курса Мінскага лінгвістычнага універсітэта. Да гэтага закончыла Маладзечанскае музычнае вучылішча. Звычайная скрыпка ў яе руках ператвараецца ў жывую істоту, якая прымушае слухачоў смяяцца ці плакаць, радавацца ці сумаваць. Калі Алена сёлета на рэспубліканскім фестывалі “Сымон-музыка” на радзіме народнага песняра Якуба Коласа выконвала “Беларускія замалёўкі”, стваралася ўражанне, што гэта будучаму паэту, маленькаму Кастусю, маці спявае калыханку, што чуеш крокі хлопчыка, які бяжыць з вудаю да Нёмана, што бачыш постаць дзядзькі Антося. На тым свяце сям"і Сальнікаў быў уручаны спецыяльны прыз. А пра кіраўніка сямейнага ансамбля Валерыя Паўлавіча старшыня журы фестывалю такіх ансамбляў, мастацкі кіраўнік Дзяржаўнага акадэмічнага народнага хору Міхаіл Дрынеўскі сказаў:

— Многа на нашай зямлі цудоўных і рэдкіх талентаў. Да іх я з поўным правам аднoшу Сальніка-старэйшага.

Высокая атэстацыя! Калі я ў Радашковічах спытаў у сустрэчнага дзядзькі, дзе жыве дырэктар музычнай школы, той, паклікаўшы да сябе падлетка з супрацьлеглага боку вуліцы, сказаў:

— Завядзі чалавека да нашага беларускага Цёркіна.

У той жа вечар я яшчэ раз перачытаў паэму Аляксандра Твардоўскага. Сапраўды, якое вялікае падабенства літаратурнага героя з дырэктарам музычнай школы! І там сэрцы лавілі дзівосны спеў гармоніка, і тут гэты музычны інструмент “выкідвае” фантастычныя, цудадзейныя каленцы. Дакладней, не сам гармонік, а той, хто трымае яго ў руках.

Але вернемся да астатніх дзяцей сям"і, бо чаго добрага пакрыўдзяцца, скажуць:

— Ад нашага грання ўсе слухачы ў скокі кінуліся, а карэспандэнт нават імёнаў музыкаў не назваў.

Гэта — сямікласнік Сярожа, васьмікласніца Вераніка. На чым іграюць? На ўсім, што трапляе пад рукі. Нават могуць звычайную пілу прымусіць ператварыцца ў музычны інструмент. Заслухаешся, калі іх пяшчотныя пальчыкі дакранаюцца да кнопачак бацькавага гармоніка ці струн сестрынай скрыпкі.

Уладзімір КОБРЫН.

Лавіся, рыбка!

Фота Мікалая АМЕЛЬЧАНКІ

Алесь ШЛЕГ

Сталінскія байстрюкі

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 88-90)

Трохі адагрэўшыся, пабрыў ад будана да будана. Знайшоў штаны, кашулю, нечую зашмальцаваную ватоўку. Нацягнуўшы ўсё гэта на сябе, вярнуўся ў свой будан. Ён ужо не адчуваў страху. Яго агарнула тупая абыякавасць. Ён ужо столькі набачыўся бяды, — павесілі маму, забілі братоў, цяпер вось забралі цётку і яе хлопчыкаў, — што душа яго заледзянела. Падумаў толькі, што трэба пашукаць гарачых вугельчыкаў і раздзьмуць цяпельца, але гэта так і засталося ў яго думках — ён не скрануўся з месца. Угрэўшыся, неўпрыкмет задрамаў. Прачнуўся ад злоснага брэху. Да будана імчала вялізная аўчарка. З пашчы яе тырчалі жоўтыя мокрыя іклы. “Немцы вярнуліся, — абыякава падумаў ён. — Вось і добра. Хай забіваюць...” Гледзячы на чырвоную пашчу сабакі, ён міжволі ўявіў, як вострыя іклы з хрумстам упіваюцца яму ў горла. Нешта зварухнулася ў яго душы, прымусіла закрыць горла рукой. Усю яго істоту маланкай працяў страх. Убачыў сябе ў крапчастых зрэнках сабакі. Але чаму ён замёр, застыў ля самага яго твару?.. “Гэта ж сон! — выбліснула раптоўная думка. — Гэта зноў сон!” І тут жа другая думка задушыла першую: “Гэта не сон! Гэта ж было! Было!”

Шура таргануўся і адкрыў вочы. Цёплая Рыціна рука гладзіла яго па мокрай ад слёз шчацэ. Чыкільгікалі ходзікі на сцяне. Ціха высвістваў носам Эдзік Ждановіч. За вокнамі было чорна.

Падначальваючыся Рыцінай руцэ, што цягнула яго за сабой, павольна ўстаў з канапы. “Зноў румзаў у сне, — упікнуў ён сябе. — Насланнё нейкае! Колькі разоў бачу гэты сон, столькі разоў ён абрываецца на адным і тым жа месцы. Чаму так часта сніцца тое, што было са мной?...”

— Ідзі сюды, — шэптам паклікала яго за фіранку Рыта.

— Не, — не адразу зразумеў ён яе. — Потым. Мне трэба зараз ісці.

— Куды? — у голасе яе адчувалася крыўда.

— Я прыйду пазней, — уздыхнуў ён. — Ты толькі не зачыняй акно.

— Не хадзі! — учапілася яна за яго. — Не трэба! Я баюся, ты нешта задумаў нядобрае. Ты плакаў у сне і...

Ён груба вызваліўся з яе рук і ступіў да канапы.

— Ждан! — штурхнуў ён Эдзіка. — Нам час ісці. Чуеш?

— Ды я ўжо даўно чую, як вы шэпчацеся, — пазяхнуў Ждановіч. — Каб нас хто не сустрэў у калідоры, давай вылезем у акно.

Шура Карэньчык ужо і сам падумаў пра гэта. Адшмаргнуўшы ўбакі фіранкі, перакінуў ногі праз падваконне. Недзе на Паркавай, відаць, у нарыхтоўшчыка рыззя і металалому, працягла замычэла карова. Пастаялі, услухоўваючыся. У далёкім куце двара, дзе пад кустом бэзу была ўкапана лаўка, чуўся падобны на курынае квактанне смех. Па гэтым смеху Шура пазнаў аднакласніцу Людку Рыгаровіч, якую летась на класным сходзе бэсцілі за тое, што яна з нафарбаванымі губамі цераз плот лазіла разам з хлопцамі на танцпляцоўку. На кватэры ў Людкі заўсёды збіралася вясёлая кампанія. Неяк туды трапіў і Шура. У школе яна схапіла з парты яго малюнак Ніны Зімінай — прызнанай прыгажуні ў класе пракурорскай дачкі. Ён пагнаўся за Людкай Рыгаровіч і злавіў яе, задыханую, у цёмным куце за гардэробам. Яна стаяла, падняўшы над галавой рукі з малюнкам. Ён абшчаперыў яе і моцна сціснуў. Яна ціха войкнула і пакорліва звяла ў яго руках. Здзіўлена, нібы ўбачыла ў ім тое, пра што нават не падазравала, зірнула на яго і даверліва сказала: “Прыходзь заўтра на дзень нараджэння. А за Нінкай не ганяйся, не для цябе яна”. І, кінуўшы малюнак на падлогу, пайшла. Азірнулася і крыкнула: “Заўтра ў сем чакаю!” Ісці на запрашэнне не выпадала — не было грошай. Выручыў Эдзік Ждановіч. “Без віна да Людкі не суйся”, — сказаў ён. “А дзе я яго вазьму?” — паціснуў плячыма Шура. “У мяне ёсць, — усміхнуўся Эдзік. — Учора бацька з рэйса прывёз. Адну выпілі, а другая пляшка ў кладоўцы стаіць. Я парожнюю бутэльку з-пад выпітага трэсну вобзем. Скажу, што выпадкова разбіў. Пранясе.” Загорнутую ў газету бутэльку Эдзік прынёс а палове сёмай. “Толькі во цяпер удалося ў кладоўку залезці, — растлумачыў ён. — Ну, ідзі, кавалер”. Абклаўшы бутэльку пукамі кветак, неміласэрна запазычаных з клумбы папіхі, ён рушыў на першае ў сваім жыцці дзявочае запрашэнне. Людка Рыгаровіч сустрэла яго абдымкамі, падставіла губы для пацалунка. Цмокнуўшы ў іх, увайшоў у шумны пакой. Кампанія была дарослая. Дарослай, нават нейкай незнаёмай здалася і сама Людка. Каб хутчэй пазбавіцца ад агульнай увагі, сеў на вольнае месца побач з лейтэнантам. Той узяў прынесеную бутэльку, на якой была наклейка з грузінскімі літарамі. “Марачнае! — урачыста падняў ён угору палец. — П"юць толькі ўлюбёныя!" Адкаркаваў і першай наліў Людцы. Прапанаваўшы тост за яе прыгажосць, адным махам перакуліў чарку. Твар яго скасавурыўся, вочы палезлі на лоб. “Што... што гэта за храновіна?!” — нарэшце выдыхнуў ён. Паспытаць грузінскага віна паспелі многія, у тым ліку і Людка. Яна сядзела з адкрытым ротам і з вачэй яе цяклі слёзы. Людкава маці схапіла парожнюю бутэльку, паднесла да вачэй і раптам загаласіла: “Божа ж мой! Ды гэта ж вінны воцат!” Аказваецца, Эдзік Ждановіч, у цемры кладоўцы добра не разгледзеўшыся, пераблытаў пляшкі, што прывёз бацька. Людка ў класе нікому нічога не сказала. Тыдні два яна рабіла выгляд, што яго не існуе для яе. Але аднойчы, сустрэўшыся на вуліцы, яна па-курынаму закквактала-засмяялася і сказала: “Слухай, прыходзь заўтра ў госці. Толькі без воцату...” Цяпер Людчын смех чуецца за кустом бэзу. Сёлета яна забрала дакументы са школы — выходзіць замуж за лейтэнанта. Таго самага.

— Пайшлі! — сярдзіта тузануў Шуру Эдзік Ждановіч. — Яшчэ падумаюць, што падслухоўваем.

“Добра, што ты заўсёды побач, — з нечаканай цеплынёй падумаў пра яго Шура. — Ты — не Рогач. Не ўцячэш. Не кінеш”.

Яны завярнулі за рог барака і выйшлі на Свабодную. Бліснуўшы агеньчыкамі вачэй, дарогу перабег кот.

— Можа, не трэба, га? — занерваваў Эдзік. — Бач, і кот гэты. Дрэнная прыкмета. Давай на заўтра адкладзём.

— Тады я пайду адзін! — рашуча сказаў Шура. — Я цябе за рукаў не цягну. Ідзеш?

Эдзік цяжка ўздыхнуў і моўчкі закрочыў побач. На слупе пад бляшаным капелюшом цьмяна свяціла лямпачка. Подых цёплага, як з печы, ветру паціху загайдаў яе, ганяючы ў вялікай, ніколі не прасыхаючай калюжыне жоўтую пляму святла. Яны абышлі яе пры самым плоце і ўбачылі праз галіны вішняку асветленае акно высокага драўлянага дома. Белыя карыятыды над ганкам трымалі шырокі балкон, з якога плыла радыёмузыка. Шура спыніўся ля веснічак, намацаў праз дзірку слісак і зняў яго з вочапу. Пастаяў, прыслухоўваючыся да гукаў у доме. Затым асцярожна адчыніў веснічкі і ступіў на сцежку, якая вяла да ганка. Эдзік лёгенька падштурхнуў Шуру ў спіну. Ступаючы на дыбачках, рушылі вакол дома. Абодва не раз бывалі тут. Некалі ў двары мелася вялізная, з цялё, аўчарка. Але калі яна, лашчачыся, ззаду знянацку скочыла на цяжарную гаспадыню, у гаспадыні зрабіўся выкідыш. З таго часу сабаку ў двары не трымалі.

Яны спыніліся пад кустом язміну, прыселі пад ім і сцішыліся. У паветры стаяла духмень. Галаву дурманіў востры і саладкаваты пах язміну, перамешаны з водарам настуркаў. Дыхалася цяжка, як праз тую чарацiну пад вадой. Дзіўна, але страху ён не адчуваў. Была толькі ўзбуджанасць і нецярпенне. Нешта падобнае ў яго было ў той самы дзень, калі палез пад калючы дрот, на якім віселі бляшаныя шыльдачкі з надпісам: “Мінэн”. Міліцыянер тады схапіў яго за нагу, але ён вырваў яе, пакінуўшы ў яго руках валёнак. Міліцыянер нешта дзіка крычаў ззаду, а ён ішоў па снезе і чакаў выбуху. Рабіў крок і напружана чакаў. Вось зараз!.. Во цяпер!... Але ён ішоў і ішоў, а міны маўчалі... Пазней, калі падскочылі мінёры, якія пайшлі па яго следзе, яны ад здзіўлення толькі галовамі круцілі. “Хлопец у сарочцы нарадзіўся, — гаварылі яны, расціраючы яго босую нагу. — Гэта ж кожны яго крок за лічаныя сантыметры ад міны быў...”

Шура Карэньчык стоена ўздыхнуў. “У сарочцы нарадзіцца — значыць шчаслівым быць, — з горыччу падумаў ён. — А якое яно, гэтае шчасце? Хоць бы раз паспытаць”.

На вуліцы загула машына. Промні фараў пагладзілі плот, прабіліся праз яго шчыліны і зніклі. Ляпнулі дзверцы.

— Заўтра ў пяць! Каб як штык быў!

Завуркатаў матор. Бразнулі веснічкі. Кожны крок падкаванага абутку аддаваўся ў цішыні. Гаспадар высмаркаўся ў цемры, ляпнулі дзверы за ім.

Шура з надзеяй зірнуў на чорны праём расчыненага акна. Вось зараз! Чаму так доўга?.. Дзе ты?..

Ціха рыпнулі дзверы, ярка ўспыхнула ў пакоі святло. У праёме акна з"явілася каржакаватая постаць капітана Зубава. Пакашліваючы, ён зняў з сябе партупею, павесіў на спінку крэсла.

— Лена-а! Халоднай вады! — крыкнуў Зубаў у глыбіню дома.

Сарваўшы з сябе гімнасцёрку і блакітную майку, ён павярнуўся да акна зарослай чорным валасіннем спінай і знік за дзвярыма. Шура кінуўся да акна і імгненна перакінуў цераз падваконне ногі. Ступіў да крэсла, расшпіліў кабур, выцягнуў пісталет. Крутнуўся да акна і высунуў у цемру галаву. “Хутчэй!” — пачуў ён побач шэпт Эдзіка. Шура заспяшаўся. Левая нага зачапілася за фіранку. “Сарваць! — вырашыў ён. — Не, нельга!” Сэрца ўжо не месцілася ў грудзях, ірвалася да горла. Дрыжачай рукой вызваліў нагу і ваваліўся ўніз. Цемра асляпіла яго.

— Сюды! — пачуў ён Эдзіка.

Ждановіч схапіў яго за руку і пацягнуў уздоўж сцяны. Шура на момант закрыў вочы. Цемра стала звыклай, сваёй. Ён сунуў пісталет за пазуху, падштурхнуў Эдзіка: варушыся! Яны падбеглі да веснічак і выскачылі на бязлюдную вуліцу. “З сабакамі могуць шукаць! — мільганула ў Шуравай галаве. — Трэба часаць у бок царквы!”

Ужо не было чым дыхаць, калі аграмадзіна царквы выступіла з гарачай цемры. Яны перайшлі на крок. Шура на хаду памацаў пісталет за пазухай. “Колькі ж ты з яго людзей на той свет адправіў, гад?! — пераджгнула яго раптоўная злосць. — І заўтра ў пяць гадзін збіраешся працягваць. Хрэн табе ў нос!”

Шура павярнуў за рог капліцы. За ёй стаяў дом дыякана. Яны падышлі да яго з тылу. Загадаўшы Эдзіку чакаць яго ля царкоўнай брамы, Шура пералез цераз плот і апынуўся ля прыбіральні. Зайшоў у яе, чыркануў запальнічкай. Асвятліў чорную дзірку і шпурнуў у яе пісталет. Зноў пасвяціў запальнічкай, нагнуўся над дзіркай. Пісталета на паверхні не было. Цяпер ужо не баючыся, прайшоў дыяканаў двор. Ля царкоўнай брамы яго чакаў Эдзік Ждановіч. Абняўшы яго за плечы, весела спытаў:

— А дзе начаваць будзем, Ждан? Можа, да Рыты пойдзем?

— Можна і да Рыты, можна і ў гасцініцу, — бадзёра адказаў Эдзік.

— Праўда, у гасцініцы нам месцаў не заказалі.

Яны засмяяліся і рушылі па тратуары. На змену ўнутранай напружанасці прыйшла ўзбуджаная гаварлівасць. Хацелася весела пасмакаваць перажытае, даць волю пачуццям. Але хутка ад гэтага не засталося і следу, бо падкралася абачлівая трывога.

— Вось што, Ждан, да Рыты начаваць мы не пойдзем, — рашуча сказаў Шура. — Зубаў, калі заўважыў прапажу, ужо недзе падняў на ногі сваю хеўру. Пачнуць апытваць, хто дзе быў, хто каго бачыў. Так што ты ідзі і стукайся да маткі. Яна з радасці заскача.

— А ты? — упаў нутром Ждановіч. — Куды пацягнешся?

— А я, Ждан, палезу на сваё гарышча.

— Не баішся, што заўтра бацька цябе...

— Пасля таго, Эдзік, што сёння з намі было, я ўжо нічога не баюся, — з цвёрдым пераканаѓннем сказаў Шура. — Хопіць баяцца. Абрыдла. Мы з табой не дзеткі малыя. Ведаеш, Эдзік, штосьці са мной сёння дзіўнае зрабілася. Нешта ў мяне ўсё ў нутры перавярнулася, перайначылася.

— Пісьменнікі пішуць, што так канчаецца дзяцінства, — сказаў Эдзік. — Можа, пераскочылі мы з табой сёння ў тое, што называюць юнацтвам?

— А ў мяне, лічы, не было дзяцінства, — глуха сказаў Шура. — Не, тут, Эдзік, нешта не тое. Не магу я табе растлумачыць, на такое ў мяне і словы не знаходзяцца...

Наляцеў вецер, разбудзіў дрэвы. Яны незадаволена зашумелі ў цемры, затрашчалі галінамі. Асляпляльна зіхнула маланка. Неба над галавой раскалолася ад грымотаў.

Лінуў дождж.

Верить—не верить?

ДОРОГА В ЗАЗЕРКАЛЬНЫЕ МИРЫ

ЗЕРКАЛО всегда было связано с магией. Не случайно известный английский писатель Кэрролл, рассказывая о необычных приключениях Алисы, использовал зеркало как способ, чтобы она попала в иной мир... А недавно английские газеты рассказали о том, как в Кембриджском университете колдун ордена «Ночное крыло» Астаф продемонстрировал перед большой аудиторией переход через зеркало в параллельный мир. Опытом заинтересовался американский физик-оптик Рой Черси. С Астафом ему встретиться не удалось, и, вернувшись домой, он решил самостоятельно раскрыть секрет колдовства. Закончилось это, по сообщениям газет, трагически: ученого нашли мертвым в своей лаборатории. Его тело было странным образом рассечено на две части, причем обе половины находились по разные стороны большого зеркала, следов крови не обнаружено...

Об этом говорилось и в киевской «Интересной газете» в интервью с «Великим магистром ордена колдунов Киевской Руси» Владимиром Яремичем. Мне тоже захотелось встретиться с ним...

— Путешествия в параллельный мир через зеркало — это старинный колдовской метод... Большое зеркало, — рассказывает Владимир, — подготавливают особым способом, зажигают свечи, произносят заклинания... То все не просто ритуал — нечто большее. И только после «проходят» сквозь отражающую поверхность. Там есть длинный залитый светом проход. Его надо миновать, не обращая внимания на тихие, как шорохи, шепоты и вздохи. И хотя, как говорится, душа уходит в пятки, нужно смело двигаться. Потом приходит приятное ощущение, наступает состояние эйфории: тело становится как бы невесомым, дыхание легким и почти незаметным. Затем являются люди в белых одеждах. Они подходят, что-то спрашивают, но отвечать им нельзя. Наконец оказываешься в ярко освещенной комнате. В ее центре видишь седого старца — это дед Ведун. Разговаривать с ним не нужно. Требуется другое — мысленно сообщить ему цель посещения, и он укажет на одну из восьми дверей комнаты. К ней следует только подойти, но за ручку не браться — просто открыть дверь ногой. Свет тут же гаснет, и ты попадаешь в мир, очень похожий на наш. Если пришел с целью что-то узнать из далекого прошлого, то окажешься в том времени (на стоянке племени гуннов или в хоромах Ивана Грозного, или в гостях у Паганини)...

— А как можно вернуться назад, не заблудившись и не потерявшись?

— Нужно знать заклинание. Но оно дается только посвященным.

— А вы знаете его?

— Знаю. Информацию об этом почерпнул из древних языческих манускриптов. Они перешли ко мне от деда, известного колдуна. Дед умер в тот день, когда я родился. А передала мне рукописи бабушка. Написаны они особым колдовским языком — на пергаменте и бересте. В большинстве — оригиналы, но есть и копии. Сейчас я их расшифровываю. Есть там и языческая библия Сабон.

— Когда появились эти манускрипты?

— Вероятно, вместе с буддийскими письменами. В те далекие времена, когда на земле была высокая цивилизация, когда люди пользовались летательными аппаратами удивительных конструкций, передавали мысли на расстояние и путешествовали во времени. Понимаю, для сегодняшних поколений все это воспринимается как сказка. Но... в манускриптах рассказывается, как появилось на нашей планете человечество, что такое Луна и почему она всегда повернута к Земле одной стороной.

— Вы назвали языческую библию Сабоном. Чем она отличается от христианской?

— Пониманием самой сущности человека. Может, это кого-то удивит, а кому-то даже не понравится, но я бы назвал эту религию — религией свободной, гордой личности, властелина природы. Если его судьба бьет по одной щеке, он не подставит другую. В Сабоне изложены правила, которых следует придерживаться людям славянского происхождения, чтобы жить долго, без болезней, праведно.

— Не причинять зла другим, не так ли?

— Не совсем. Суть в том, что зло творят только слабые люди. Сильный человек может позволить себе быть добрым. Вернее, праведным.

Вот, например, наказать преступника — значит причинить ему зло. А по Сабону, наказание преступника есть праведность, то есть справедливость по отношению к обществу. Очень интересен, на мой взгляд, подход язычников к лечению. Причину болезни они трактуют как дисбаланс живой силы в органах и клетках.

— Той самой силы, которая в индийском Аюрведе называется праной?

— Это понятие есть у многих народов. Естественно, что оно не могло не отразиться на целительной практике. Каждая религия учит здоровому образу жизни — вспомните хотя бы христианские посты.

— Но христианский пост неотделим от духовного совершенствования.

— Духовное совершенствование и есть жизнь. Разве можно назвать человеком того, кто не хочет видеть завтрашнего дня, перестает бороться за счастье и здоровье, теряется перед трудностями, убивает себе подобных? Это же духовный мертвец. Но вернемся к теме. Языческие врачеватели пользовались мануальной терапией, знали силу минералов и растений. Прежде чем лечить других, колдун учился управлять собой. Для этого существует много упражнений. Для сведения: шаманы, знахари, народные врачеватели всех стран пользуются, по сути, одинаковыми методами. Их истоки восходят к той поре, когда люди чувствовали свою связь с окружающим миром. Колдовство — это умение подчинить себе силы природы. Это наука, многие звенья которой сегодня, к сожалению, утрачены.

Думается, что независимо от того, верим ли мы в колдовство или нет, все равно интересно знакомиться с забытыми знаниями, ведь это частица нашей культуры, истории, философии, религии, медицины.

Герман КЛЮЧЕРОВ.
г. ЛЬВОВ.

“Труд”

■ Гісторыя Міншчыны

ДАСЛЕДЧЫК РОДНАГА КРАЮ

Незвычайна яркая асоба Аляксандра Ельскага — этнографа, гісторыка, эканаміста, публіцыста, пісьменніка, а найперш — краязнаўцы, у поўным сэнсе слова — падзвіжніка, заслугоўвае самага шчырага ўшанавання і вывучэння. Не будзе перабольшаннем паставіць яго дзейнасць у адзін рад са справамі выдатных даследчыкаў нашага краю У.Сыракомлі і П.Шпілеўскага. Магчыма, па некаторых кірунках сваёй даследчай працы ён нават іх пераўзыходзіў.

НАРАДЗІЎСЯ Аляксандр Карлавіч Ельскі 4/16/ чэрвеня 1834 года ў вотчынным мястэчку Дудзічы былога Ігуменскага павета /цяпер — Пухавіцкі раён Мінскай вобласці/. Бацька яго, Карл Станіслававіч Ельскі, быў землеўладальнікам, харунжым Ігуменскага павета. Маці Людвіка паходзіла з роду Стэйнбергаў.

Набыўшы пэўнае хатняе выхаванне, хлапчук Алесь займаўся ў нямецкай пачатковай школе ў Лаздзяне, што месціцца недзе ў остзейскай частцы былых Інфлянтаў. Затым у 1852 г. скончыў класічную гімназію ў Мінску.

У 1852-1856 гадах А.Ельскі праходзіў вайсковую службу, удзельнічаў у час руска-турэцкай кампаніі ў Крымскай вайне, вярнуўся на радзіму ў званні паручніка.

Пасля смерці бацькі Аляксандр атрымаў у спадчыну вёску Замосце з сядзібным домам і фальваркам за тры вярсты ад Дудзічаў. У 1858 годзе ажаніўся з Аленай Калянчынскай, ад якой меў сына Яна /пазней ён быў адвакатам у Мінску/ і дачку Аляксандру, якая была ў шлюбе з вядомым археолагам, этнографам і гісторыкам Зыгмунтам Глогерам.

У сваім маёнтку А.Ельскі адразу ж разгарнуў дзейнасць, накіраваную на палепшанне сельскай гаспадаркі і жывёлагадоўлі, праводзіў працу па меліярацыі зямель, уладкаванню лясной гаспадаркі, заклаў узорныя агарод і сад, наладзіў гадоўлю рыбы, адрэгуляваў спрэчныя сервітутныя справы.

Аляксандр Ельскі выступаў з ліберальных пазіцый за пасляўдымае рэфармаванне грамадства, абмежаванне п"янства. Адным з яго даброчынных захадаў была ліквідацыя ў 1857 годзе на сваіх землях прапінацыі.

І гэтыя захады не засталіся незаўважанымі. А.Ельскі абіраецца міравым суддзёй другой акругі Ігуменскага павета. Пазней ён быў назначаны ганаровым апякунскага нагляду пры рэальнай гімназіі ў Мінску і ганаровым наглядальнікам павятовага таварыства ўзаемнай страхоўкі ад агню. З 1898 года ён узначальвае ў Ігуменскім павеце рух за цвярозасць. (Адным з падначаленых яму ўчастковых наглядальнікаў за цвярозасцю ў Ігуменскім павеце быў у той час вядомы беларускі вучоны прафесар Якуб Наркевіч-Ёдка з Над-Нёмана).

З 1860 года Аляксандр Ельскі распачаў публіцыстычную і літаратурную дзейнасць на польскай, беларускай і рускай мовах. Ён змясціў у "Кур"еры Віленскім" свае першыя артыкулы. Мэтам умацавання маральнасці на вёсцы паслужылі выдадзеныя ў Пецярбургу яго дыдактычныя кніжкі супраць дэмаралізацыі, эміграцыі і п"янства, напісаныя ў духу хрысціянскай маралі. У іх аўтар сурова асуджаў маральныя заганы грамадства, адначасова апраўдваючы сацыяльную няроўнасць. Гэта былі вершаваныя і празаічныя гутаркі на беларускай мове: "Сынок" /1895/, "Нашы перасяленцы" /1896/, "Слова аб праклятай гарэлцы і аб жыцці і смерці п"яніцы" /1900/, "Гутарка аб тым, якая мае быць "Зямля і Воля" сельскаму народу" /1901/, "Выбіраймася ўпрочкі" /1896/.

Народныя бедствы ўзнікаюць, на яго думку, ад недастатковай строгасці права. Дэмаралізацыя сялян пранікае праз уплыў гарадскіх цэнтраў. Яна звязана з занядбаннем адвечных звычаяў, народнай песні і абрадаў.

А.Ельскі неаднаразова выступаў на старонках перыядычных выданняў па пытаннях сельскай гаспадаркі. Прапагандуючы рацыяналізацыю сельскагаспадарчай дзейнасці, ён у той жа час выступаў, гаворачы сённяшняй тэрміналогіяй, за ахову прыроды і сыравінных рэсурсаў. Лічыў, што знішчэнне лясоў шкодзіць гаспадарцы вяскоўцаў і ўзроўню іх жыцця. У асаблівасці варварскае высяканне лесу на Ігуменшчыне, што ўжо вядзе да змен клімату. Адным з кірункаў узняцця народнага дабрабыту рэкамендуе пашырэнне рамёстваў.

Ідучы па прыкладу сучасных яму даследчыкаў-аматараў і збіральнікаў старажытнасці, А.Ельскі на працягу паўстагоддзя займаўся праблемай пагранічча гісторыі літаратуры і этнаграфіі, а таксама рэгіянальнымі гістарычнымі даследаваннямі, галоўным чынам Беларусі і Літвы.

"Ціхі і старанны карпатлівы даследчык і шукальнік памятак краю", як акрэсліў сябе А.Ельскі, пасля 1864 года пачаў ствараць у сваім маёнтку навуковыя архіўныя бібліятэчныя і музейныя зборы. Пазней яны склалі амаль 20 тысяч адзінак рукапісных /пераважна XVII-XIX стст./ дакументаў; бібліятэку, якая налічвала каля 7 тысяч тамоў, а таксама багатыя іканаграфічныя зборы /колькасць рэдкіх гравюр перавышала 2 тысячы/; болей 1 тысячы нумізматычных, археалагічных знаходак старажытнасці, а таксама твораў мастацтва. Тут знаходзіліся слуцкія паясы, калекцыі фарфору і шкла, зброі і шчытоў, старадаўняй мэблі і гадзіннікаў, карціны сярэдневяковых майстроў Еўропы, аўтографы Пятра I, Рабесп"ера, Марата і многае іншае. Зборы ўключалі тысячы беларускіх прымавак, легенд, песень і г.д.

Гэтымі зборамі, афіцыйна вядомымі пад назвай "Бібліятэкі музея старажытнасці Аляксандра Ельскага ў Замосці", карысталіся многія вучоныя. Сярод іх З.Глогер, Ю.Бялінскі, У.Спасовіч, Т.Карзон і інш.

Па першапачатковай задуме ўладальніка, зборы павінны былі пасля яго смерці перайсці шэрагу ўстаноў у якасці публічнай уласнасці. Яшчэ пры жыцці А.Ельскі перадаў некаторыя свае матэрыялы ў навукова-культурныя ўстановы. У 1907 годзе ён, у прыватнасці, падараваў Віленскаму таварыству прыхільнікаў навукі вялікую карэспандэнцыю А.Кіркора. Цяпер яна знаходзіцца ў Цэнтральным гістарычным архіве Літвы ў Вільнюсе.

Аднак у час першай сусветнай вайны і далейшых падзей многія творы са збораў А.Ельскага былі згублены ці знішчаны. Потым калекцыі даследчыка часткова трапілі ў розныя сховішчы былога Саюза і Польшчы. Два куфры з рукапісамі і кнігамі А.Ельскага прапалі недзе ў Мінску ў неспакойныя 1917-1920 гады. Асобныя рукапісы А.Ельскага знаходзяцца ў Кіеве, Львове, Маскве. Ёсць невялікі фонд А.Ельскага і ў Беларускім музеі літаратуры і мастацтва ў Мінску.

Але больш за ўсё матэрыялаў са збораў у Замосці трапіла ў розныя гады ў Польшчу, у прыватнасці ў фонды Нацыянальнай бібліятэкі ў Варшаве. Паводле сведчанняў польскіх крыніц, значная колькасць дакументаў са збораў захавалася ў Нацыянальным музеі ў Кракаве, на кафедры археалогіі і ў бібліятэках Ягелонскага універсітэта, а таксама Польскай акадэміі навук, у Галоўным архіве старажытных актаў у Варшаве. Некаторыя рукапісы захоўваюцца ў Вроцлаве і іншых месцах. Цікавы факт: у 1866 годзе ў Ягелонскім універсітэце на аснове калекцыі польскага шкла А.Ельскага быў заснаваны археалагічны кабінет.

Падрабязнага апісання калекцыі збораў А.Ельскага да нас не дайшло, не ўдалося нам пры падрыхтоўцы гэтага артыкула атрымаць фотаздымак даследчыка. Праўда, у 1931 годзе калекцыя была часткова апісана ўнукам збіральніка Генрыхам Ельскім. Гэты вопіс знайшоў у архівах Польшчы і апублікаваў вядомы даследчык Генадзь Кісялёў.

АЛЯКСАНДР ЕЛЬСКІ не атрымаў якога-небудзь класічнага выхавання. Ён быў па сутнасці самавукам, веды свае набыў большай часткай у парадку самаадукацыі. Падкрэсліваў гэта ў 1902 годзе ў адным са сваіх лістоў:"... Не маю ўвогуле прэтэнзіі да якога-небудзь навуковага аўтарытэта, таму што не маю ступені, хоць на ніве роднага пісьменніцтва працаваў самааддана. Тады гэта праца была толькі з Божае ласкі, дзякуючы пэўным здольнасцям, імкненню да ведаў грамадскагістарычнага і літаратурнага накірунку. Сціплае, незалежнае становішча, аднак, давала мне магчымасць самаадукацыі аж да старэчых гадоў".

Творчая спадчына А.Ельскага ўражвае. Замосцкі архіў распрацоўваўся яго ўладальнікам даволі актыўна. На яго аснове ён падрыхтаваў і выдаў мноства брашур і папулярных кніг, у асноўным грамадскага, эканамічнага і гістарычнага зместу, падпісваючыся пад артыкуламі сваім прозвішчам ці псеўданімамі "Ліцвін-абывацель", "Бацян з над-Пціча", або скарочана: Al.Jel.

Гістарычна-этнаграфічныя публікацыі А.Ельскага ў 1872-1908 гадах уключаюць больш тысячы бібліяграфічных пазіцый, ахопліваюць даследаванні пераважна мясцовай гісторыі, напрыклад, манаграфіі па Мінску, Нясвіжы, Клецку, Пінску, Кобрыне, Міры, Карэлічах, Шчорсах, Рэчыцы, Мазыры, Навагрудку, Ігумне і Слуцку, а таксама шматлікія рэцэнзіі і некралогі ў некалькіх дзесятках часопісаў, перш за ўсё ў "Літаратурным аглядзе" пецярбургскага часопіса "Kraj" /1885-1899/, "Ниве" /1907/, у многіх варшаўскіх выданнях, у выданнях Кракаўскай акадэміі мастацтваў. Апошняя апублікавала два яго цікавыя і грунтоўныя артыкулы пра фабрыку шкла і люстэркаў у радзівілаўскім Урэччы, а таксама пра радзівілаўскую фабрыку паясоў у Слуцку.

Большасць прац А.Ельскага выйшла на польскай мове. Сярод іх "Піва і варэнне піва ў нашым мінулым" /1887/, "Заўвагі аб сялянскім пытанні" /1884/, "Пра беларускую гаворку" /1885/, "Слоўнік жабрачае гаворкі на Белай Русі" /1886/, "Слоўца пра матэрыялы для вывучэння беларускай гаворкі, этнаграфіі і літаратуры" /1886/, "Напамін пра бібліятэку Юльяна Бергеля, пастара ў Слуцку" /1890/, "Беларуская літаратура і бібліяграфія" /1892/ і інш.

На старонках выдаваемых у той час польскамоўных "Геаграфічнага слоўніка..." /1880-1896/ і "Вялікай ілюстраванай энцыклапедыі" А.Ельскі змясціў каля 10 тысяч артыкулаў, якія апісваюць усе паветы і мясцовасць Мінскай губерні, гістарычны шлях Беларусі, яе культуру і мову.

У прыватнасці, ён прасочвае гісторыю сваіх Дудзічаў і, спасылаючыся на М.Арцыбашава і А.Кіркора, сцвярджае, што Дудзічы — гэта тыя самыя старажытныя Дудуткі, згаданыя ў "Слове пра паход Ігаравы". Што гістарычны Усяслаў, які адзначыўся ў крывавай бітве 1067 года на Нямізе пад Мінскам, — з Дудзічаў. Паводле яго меркавання, менавіта ён — "волком помчался с Дудуток к Немизе!"

А.Ельскі пераклаў на беларускую мову 1-ю частку паэмы А.Міцкевіча "Пан Тадэвуш", творы некаторых іншых пісьменнікаў, даследчыкаў. Напісаў працы "Адам Міцкевіч на Беларусі" /1885/, "Згубны культ чужаземшчыны ў нас у святле айчыннай літаратуры" /1901/. Заслугоўваюць увагі падрыхтаваныя ім апісанні жыцця Дамініка Манюшкі, Казіміра Буйніцкага, Эмерыка Гутэн-Чапскага і інш.

Найбольш важныя гістарычныя працы А.Ельскага датычаць эканомікі з улікам мясцовых асаблівасцей. Найбуйнейшы твор А.Ельскага "Нарыс гісторыі мясцовай гаспадаркі ў супастаўленні з народнымі звычаямі ад першабытных да апошніх часоў" быў выдадзены ў двух тамах у 1893-1897 гадах у Кракаве. Гэтай тэме было прысвечана выданне таксама двух тамоў "Нарыса звычаяў шляхты ў супастаўленні з эканомікай і доляй народу ў Польшчы і Літве" /1897-1898/.

Уладзімір КІСЯЛЁЎ

(Заканчэнне будзе)

Імгненне

Фота Марыі ЖЫЛІНСКАЙ.

■ Футбол

ЧАКАЕМ "ЛАЦЫО"

Пасля жараб"ёўкі стаў вядомы сапернік мінскага «Дынама» у 1/32 фіналу розыгрышу Кубка УЕФА. Гэта каманда «Лацыо» са сталіцы Італіі — трэці прызёр чэмпіянату сваёй краіны.

Першы матч адбудзецца ў Мінску 13 верасня, а паўторны — праз два тыдні ў Рыме.

ДАГНАЛІ ЛІДЭРА

На чэмпіянаце Рэспублікі Беларусь па футболу каманды першай лігі ў нядзелю правялі матчы сёмага тура.

Лідэр розыгрышу віцебскі КІМ страціў ачко ў Маладзечне — 1:1. А вось тарпедаўцы Мінска, якія адставалі на адно ачко, выйгралі на сваім полі ў лідскага «Абутніка» — 1:0 і дагналі лідэра. У КІМа і «Тарпеда» па 12 ачкоў. Сем тураў яны прайшлі без паражэнняў.

Па восем ачкоў маюць бабруйскі «Фандок», «Гомсельмаш» і дынамаўцы Мінска. Але калі гамяльчане правялі сем матчаў, то «Фандок» і дынамаўцы — толькі па пяць. У прайшоўшым туры мінчане з лікам 1:0 перамаглі ў Гродне «Нёман», а «Гомсельмаш» у Рэчыцы згуляў унічыю з «Ведрыччу» — 1:1.

Самы буйны вынік зафіксаваны ў матчы віцебскага «Лакаматыва» і футбалістаў «Дынама-93". Мінчане нанеслі паражэнне гаспадарам поля з лікам 6:0.

У астатніх жа матчах каманды забівалі не больш аднаго мяча, а то і наогул не адкрывалі лік. У Салігорску, дзе «Шахцёр» прымаў магілёўскае «Тарпеда», зафіксавана нічыя — 1:1, а брэсцкае «Дынама» выйграла ў магілёўскага «Дняпра» — 1:0. Матч паміж бабруйскімі камандамі «Шыннік» і «Фандок» перанесены на больш позні тэрмін.

Гульні наступнага тура пройдуць 10—11 верасня.

ТАВАРЫСКІ МАТЧ

У нядзелю ў Слуцку, дзе праходзілі абласныя сельскія спартыўныя гульні, адбыўся таварыскі матч па футболу. Сустракаліся зборная горада і чэмпіёны вобласці «Белыя Росы» з Першай мінскай птушкафабрыкі. Перамаглі птушкаводы — 2:1.

/НАШ КАР./.

■ Юбілеі

АРМЕЙСКАМУ КЛУБУ — 50 ГАДОЎ

Споўнілася пяцьдзесят гадоў спартыўнаму клубу Беларускай ваеннай акругі, а цяпер — Міністэрства абароны рэспублікі. З гэтай нагоды ў Доме афіцэраў ва Уруччы адбыўся ўрачысты сход, на які былі запрошаны праслаўленыя ветэраны армейскага спорту, чэмпіёны Савецкага Саюза, Еўропы, свету і Алімпійскіх гульняў.

Ёсць чым ганарыцца спартыўнаму клубу арміі. За паўстагоддзя тут падрыхтавана 1.708 майстроў, 308 — майстроў міжнароднага класа, 59 — заслужаных майстроў спорту. Армейцы Беларусі на чэмпіянатах СССР атрымалі 3.060 узнагарод, 293 — на чэмпіянатах свету, 49 — на Алімпійскіх гульнях. Званне чэмпіёнаў Алімпійскіх гульняў заваёўвалі фехтавальшчык Віктар Сідзяк, цяжкаатлет Валерый Шарый, гімнасткі Вольга Корбут, Нэлі Кім, Алена Валчэцкая, гандбалісты Юрый Шаўцоў, Аляксандр Каршакевіч, Георгій Свірыдзенка, кідальнік молата Рамуальд Клім і іншыя вядомыя спартсмены.

Святочны настрой панаваў у гэты дзень у зале, на стадыёне, іншых спартыўных арэнах. Цёпла вітаў юбіляраў міністр абароны Рэспублікі Беларусь генерал-палкоўнік А.І.Кастэнка. Вялікай групе ветэранаў, дзеючых спартсменаў і трэнераў ён уручыў ганаровыя граматы і каштоўныя падарункі. З прывітаннямі выступілі намеснік старшыні Дзяржкамспорта Беларусі В.П.Пуцькоў, першы начальнік спартыўнага клуба арміі І.З.Любпэн, старшыня абласнога спорткамітэта М.В.Шапялевіч, старшыня мінскага гарспорткамітэта В.А.Турэйка. Былі абвешчаны прывітанні ад спартыўных камітэтаў арміі Расіі і Украіны.

Да ўрачыстасцей прымеркавана і адкрыццё музея славы армейскага спорту. На шматлікіх стэндах — сотні экспанатаў, фатаграфіі вядучых спартсменаў, кубкі, медалі, дыпломы. Зойме месца ў музеі і падарунак ад аблспорткамітэта. Гэта прыгожы кубак, які тры гады назад заваявалі спартсмены нашай вобласці ў Італіі на турніры па барацьбе самба. Пад апладысменты перапоўненай залы яго ўручыў М.В.Шапялевіч начальніку спартыўнага клуба арміі П.У.Галкіну.

У музеі сустрэліся многія ветэраны армейскага спорту — удзельнікі Вялікай Айчыннай вайны. Гэта чэмпіёны ваеннай акругі, Беларусі, Узброеных Сіл і Савецкага Саюза М.А.Маркін, І.М.Зярноў, В.Д.Лядзяеў, А.С.Ішчанка і іншыя праслаўленыя ветэраны.

Летась спартыўны клуб Міністэрства абароны Беларусі прыняты ў міжнародны савет армейскага спорту, які аб"ядноўвае звыш ста краін. Гэтая арганізацыя плануе ў будучым годзе правесці першыя сусветныя Алімпійскія гульні сярод ваеннаслужачых у Рыме. Беларускія армейцы рыхтуюцца да іх і, будзем спадзявацца, пакажуць высокі міжнародны клас.

Павел ЖУРБА.

■ Маленькія хітрасці

ВЯЛІКАЕ МЫЦЦЁ

- Аказваецца, можна абысціся і без дарагіх цяпер пральных парашкоў, мыла. Вы мыеце вырабы з тонкіх тканін? Тут дапамогуць ... каштаны. Іх ачышчаюць ад шкарлупіны, суткі вымочваюць. Потым ваду кіпяцяць — і мыюць у ёй рэчы.
- Падыдуць і свежаачышчаныя бульбіны. Іх здрабняюць на дробнай тарцы, адціскаюць сок, дадаюць цёплай вады, палошчуць у ёй шаўковыя тканіны.
- Калі на тканіну трапіла кропля ягаднага, фруктовага соку ці чырвонага віна, соль яе ўсё роўна да канца не выведзе. Трэба адразу ж заплямленую рэч расцягнуць над ракавінай і ліць на пляму кіпень з чайніка. Пляма знікне.
- Ваш малыш выплюнуў жавальную гумку — і яна прыліпла да адзення. Мыць? Як? Прасцей пакласці гэтае адзенне ў цэлафанавы мяшэчак і засунуць у маразільную камеру халадзільніка: гумка потым лёгка крышыцца і выдаляецца.
- Як праверыць перад мыццём, ці ліняюць шарсцяная сукенка, кофта? Вышмаргніце з унутранага боку нітку, апусціце яе ў гарачую мыльную ваду, загарніце ў белую анучку і высушыце. Калі на анучцы не застанецца слядоў, мыйце смела. Для рэчаў, якія ліняюць, вазьміце ледзь цёплую ваду, дадайце крыху воцату.

Хатні экран

30 жніўня, аўторак

Беларускае тэлебачанне

15.30. "Нов і К"-топ-10.
16.30. Міжнародныя спаборніцтвы па канкуру на Кубак Беларускай асацыяцыі конегадоўлі.
17.10. Дарожная азбука.
17.30. Навіны.
17.40. Мультфільмы.
18.00. Эканамікст.
18.10. Абласныя навіны (Віцебск).
18.25. Навіны Бі-бі-сі.
19.00. Парады агароднікам.
19.25. Чэмпіянат міжнароднай прафесійнай баскетбольнай лігі. РТІ (Мінск) — "Жальгірыс" (Каўнас). 2-гі тайм.
20.10. Мультфільмы для дарослых.
20.25. Пяць хвілін на жарты.
20.30. Кантакт.
20.35. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.35. "Маё каханне, мой смутак". Тэлесерыял.
22.35. Пад купалам Сусвету.
22.45. НІКа.
23.00. "Крок". "Тое-сёе пра піва".
23.35. Надвор'е.

Канал "Астанкіна"

15.00, 17.00, 20.00, 23.15. Навіны.
15.50. Паміж намі, дзяўчынкамі.
16.05. Рок-урок.
16.40. За кулісамі.
17.25. Хакей. Міжнародны турнір. Кубак "Спартака". "Зоркі Расіі" — "Спартак" (Масква).
20.35. Надвор'е.
20.45. З першых рук.
20.55. Тэма.
21.45. IX тэлевізійны конкурс маладых выканаўцаў эстраднай песні "Ялта—Масква—транзіт-94".
23.25. Праграма "Х"
.23.40. Аўта-шоу.

Канал "Расія"

15.00, 19.00, 22.00. Весткі.
15.50. Там-там навіны.
16.05. Новая лінія.
16.50. Ваша права.
17.05. Чалавек справы.
17.40. Свята кожны дзень.
17.55. Чэмпіянат Расіі па футболу. "Спартак" (Масква) — "Спартак" (Уладзікаўказ). 1-ы тайм.
18.50. Падрабязнасці.
19.25. Чэмпіянат Расіі па футболу. "Спартак" (Масква) — "Спартак" (Уладзікаўказ). 2-гі тайм.
20.15. L-клуб.
21.00. Я — лідэр.
21.25. "А.Чэлентана — кароль усіх дурняў". Забаўляльная праграма.
22.20. Аўтаімгненне.
22.25. Зоркі гавораць.
22.30. Спартыўная карусель.
22.35. Фільм-прэм'ер.
22.50. "А.Чэлентана — кароль усіх дурняў". Працяг забаўляльнай праграмы.

31 жніўня, серада

Беларускае тэлебачанне

8.00. Раніца рэспублікі.
8.10. Пад купалам Сусвету.
8.20. Надвор'е.
8.30. Пяць хвілін на жарты.
8.35. "Магічны круг". Фільм-канцэрт.
9.05. "Маё каханне, мой смутак".
10.05. Аэробіка.
10.35. Дыялог з прыродай.
11.15. Ваўчок-шоу.
11.35. Тэлевізійны Дом кіно.
12.40. "Славянскі базар-94". Канцэрт зорак славянскай эстрады.
16.30. Відзьма-нявідзьма.
17.30. Навіны.
17.40. "Алі-Баба і сорак разбойнікаў".
18.10. Абласныя навіны (Гомель).
18.25. Бі-бі-сі.
19.00. "Крэда".
19.20. Чэмпіянат Міжнароднай прафесійнай баскетбольнай лігі. РТІ (Мінск) — "Акварыус" (Валгаград). 2-гі тайм.
20.10. Мультфільм для дарослых.
20.25. Пяць хвілін на жарты.
20.30. Кантакт.
20.35. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. Трыбуна Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.
22.20. "Маё каханне, мой смутак". Тэлесерыял.
23.20. Пад купалам Сусвету.
23.30. "Крок". "Карамболь". Успамінаючы Інакенція Смактуноўскага.
24.05. НІКа.
0.20. Надвор'е.

Канал "Астанкіна"

7.00, 15.00, 17.00, 20.00, 23.20. Навіны.
8.00. Расійскі дайджэст.
8.15. "Суседзі".
8.30. "Дзікая ружа".
8.55. Клуб падарожнікаў.
9.45. Дзелавы веснік.
10.00, 13.00. Прамы рэпартаж аб вывадзе расійскіх войск з Германіі.
15.25. "Вайна гобатаў". Мультфільм.
15.50. Наш музычны клуб.
16.05. "Лятаючы дом".
16.40. За кулісамі.
17.25. Свет сёння.
17.40. Тэхнадром.
17.50, 20.35. Надвор'е.
18.00. Гадзіна пік.
18.25. "Дзікая ружа". Тэлесерыял.
18.50. Калі... Вядучы — У.Познер.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.45. Рэпартаж аб вывадзе расійскіх войск з Германіі.
21.10. "Графіня". Маст.фільм.
22.40. У гасцях у Мусліма Магамаева.
23.30. У свеце джаза.

Канал "Расія"

6.00, 15.00, 19.00, 22.00. Весткі.
7.00. Час дзелавых людзей.
7.30. Добрай раніцы. Снеданне для чэмпіёнаў.
8.00. Навіны Эй-бі-сі.
8.25. Тэлегазета.
8.30. "Санта-Барбара".
9.20. Ранішні канцэрт.
9.40. Галасы. Маладзёжная праграма.
10.10. Сялянскае пытанне.
10.30. Урачыстая цырымонія вываду расійскіх войск з Германіі.
15.20. Музычны дзіцячы фестываль "Екацярынбург—Масква". Ч.2-я.
15.50. Там-там навіны.
16.05. Далёкі Усход.
16.50. Рубяжы.
17.05. Стырнавая кніга. Модны

Калектыў камітэта па сельскай гаспадарцы і прадуктах харчавання аблвыканкома глыбока смуткуе з выпадку заўчаснай смерці Уладзіміра Васільевіча СОТНІКАВА і выказвае глыбокае спачуванне яго родным і блізкім.

Калектыў работнікаў Мінскага вытворчага прадпрыемства аграпрамэнерга смуткуе ў сувязі з заўчаснай смерцю былога дырэктара Уладзіміра Васільевіча Сотнікава і выказвае глыбокае спачуванне яго родным і блізкім.

8 канал

30 августа, вторник

18.00. "Забытое кино?.." Художественный фильм "Сережа".
19.20. Студия "Интекс": "Новости".
19.30. Мультипликационный фильм.
20.05. Телесериал "Место встречи изменить нельзя". 2 серия.
21.15. БАНТ. Репортаж.
21.20. Рынок.
21.50. Художественный фильм "Нелюбовь".

31 августа среда

18.00. Художественный фильм "Женщина в море".
19.05. Немецкая волна.
19.35. Мультипликационный фильм.
20.05. Телесериал "Место встречи изменить нельзя". 3 серия.
21.15. Домашний врач.
21.40. "Студия БМ": "Рок на вакациях". Рок-фэст с участием рок-группы "Мроя", "Улис", "Новое небо", "Зиндан", "Крама", "Ливи брэйк".
22.10. Городские часы.
22.20. Художественный фильм "Ариэль".

Наш адрас:

220013, гор.Мінск, вул.Б. Хмяльніцкага,10-А,паверх 9, рэдакцыя газеты "Мінская праўда".

ТЭЛЕФОНЫ:
прыёмнай рэдакцыі —68-29-76,
намесніка галоўнага рэдактара —68-25-81,
адказнага сакратара —68-26-48,
сакратарыята —68-26-48,
аддзелаў: Саветаў —68-26-38,
адукацыі і культуры —68-25-76,
сацыяльна—эканамічнага —68-25-43,
грамадска-палітычнага —68-25-42,
інфармацыйна-аналітычнага —68-28-33,
пісьмаў і маральна-бытавых праблем — 68-25-83,
ілюстрацыі —68-25-03,68-26-48,
камерцыйнага — 68-25-86,
бухгалтэрыі —68-26-65.
Тэлефоны карэспандэнцкіх пунктаў:
у Барысаве —(8-277)5-15-61,Вілейцы —(8-271)5-57-86,Нясвіжы—(8-270)5-41-88,
Салігорску — (8-210) 2-49-60.

ЗАСНАВАЛЬНІК — Мінскі абласны Савет дэпутатаў, 220625, г.Мінск, вул. Энгельса, 4.
"Мінская праўда"— орган Мінскага абласнога Савета дэпутатаў.

Галоўны рэдактар М.А.ШЛОМА.

Рэдакцыя можа друкаваць матэрыялы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункту гледжання аўтара.
Адказнасць за падбор і дакладнасць апублікаваных фактаў і іншых звестак нясуць іх аўтары.
Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Час падпісання ў друк: па графіку 22.10.
Нумар падпісаны ў 22.00.

Набрана і звярстана на настольна-выдавецкім комплексе. "Мінскай праўды".
Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку".
220013, г.Мінск, пр. Ф.Скарыны, 79.

Тыраж 16550. Індэкс 63923. Зак №91.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12